

Fredagen den 16 december

KL. 19.30

*Fortsatt giltighet av
spaningslagen*

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

§ 1 Fortsatt giltighet av spaningslagen

Föredrogs justitieutskottets betänkande 1977/78:14 med anledning av propositionen 1977/78:46 om fortsatt giltighet av lagen (1975:1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall jämte motioner.

I propositionen 1977/78:46 hade regeringen (arbetsmarknadsdepartementet) föreslagit riksdagen att anta förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen (1975:1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall.

Förslaget innebar att spaningslagen skulle få fortsatt giltighet till utgången av år 1978.

I detta sammanhang hade behandlats
dels de med anledning av propositionen väckta motionerna
1977/78:72 av Olle Wästberg i Stockholm m. fl. (fp), vari yrkats att riksdagen beslutade avslå propositionen,
1977/78:106 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen skulle avslå propositionen.

dels den under allmänna motionstiden vid 1976/77 års riksmöte väckta motionen 1976/77:644 av Lars Werner m. fl. (vpk).

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till propositionen 1977/78:46 och med avslag på motionerna 1976/77:644, 1977/78:72 och 1977/78:106 skulle anta det genom propositionen framlagda förslaget till lag om fortsatt giltighet av lagen (1975:1360) om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall.

OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! Vi skall i dag ta ställning till om vi för femte gången skall förlänga en lag – spaningslagen, som terroristlagens efterträdare heter – som är ett unikt avsteg från de rättsprinciper som präglar svensk lagstiftning i övrigt. Lagen är så speciell att riksdagen inte velat göra den permanent utan i stället förlängt den år för år. Skall vi förlänga den ytterligare ett år så börjar den få karaktären av permanent lag – och det är allvarligt.

Fredagen den
16 december 1977

*Fortsatt giltighet av
spaningslagen*

Jag tror att vi alla här i riksdagen är ense om en sak: terroristdåd måste förebyggas och fördömas. En våg av terrorism som svept över världen har drabbat hundratals oskyldiga människor. Metoderna vid t. ex. massakern på Lodflygplatsen eller mordet och kidnappningarna i Väst-tyskland har vittnat om grymhet och känslolöshet. Låt oss vara överens om detta.

I Sverige har vi i syfte att komma åt terrorismen stiftat en särskild lag, terroristlagen eller spaningslagen. Den lagen har varit ineffektiv och strider dessutom mot de rättssamhällets principer som lagen är satt att värna.

Den ursprungliga terroristlagen från 1973 var unik i svensk rättshistoria genom att den frångick principen om individuell ansvarighet för brott. Lagen har flera gånger modifierats och väsentliga förbättringar har åstadkommits. Ändå kvarstår allvarliga invändningar mot den.

För det första räcker det med att det skall "vara av betydelse för att utvärdera huruvida en organisation – – – planlägger eller förbereder gärning som innebär våld, hot eller tvång för politiska syften" för att bl. a. husrannsakan skall kunna tillgripas. Detta innebär att en människa kan utsättas för husrannsakan utan att vara misstänkt för något speciellt brott. Det räcker med att polisen vill få reda på om en organisation som personen är med i eventuellt planerar något brottsligt.

Just här ligger själva kärnpunkten. Om en människa är misstänkt för att planera ett grovt brott – ja, då får förundersökning och spaning ske i enlighet med brottsbalken. Då behövs inte spaningslagen. Det är först när man vill t. ex. avlyssna telefonen hos någon som *inte* är misstänkt för ett bestämt brott som terroristlagen kommer in. Genom att vara aktiv medlem i en organisation där andra – kanske i andra länder – begått terroristhandlingar, så kan en människa utsättas för telefonavlyssning.

För en liberal borde det vara tämligen självklart att värna om att ingen skall få sin integritet kränkt eller utsättas för husrannsakan eller telefonavlyssning, utan att vara misstänkt för ett brott.

Den andra allvarliga invändningen mot terroristlagen är att den enbart riktar sig mot utlänningar. Om man vill förhindra terrorism – och det bör man försöka göra – då måste åtgärderna gälla alla terrorister, oavsett om de är svenskar eller utlänningar. En lag som utgår från att svenska medborgare aldrig är terrorister är ett slag i luften. Just detta har ju det senaste årets händelser visat.

Än allvarligare är att lagen – ensam i svensk lagstiftning – skiljer ut svenskar från utlänningar och sätter vissa utlänningar under en speciallag.

Det moment av diskriminering mot utländska medborgare som spaningslagen innebär genom de olika reglerna för svenskar och utlänningar har också väckt oro i invandrarkretsar i Sverige. Det är ingen slump att varken socialstyrelsen eller invandrarverket velat tillstyrka lagen.

Den svenska terroristlagen har inte varit effektiv. Under dess existens har det svåraste terroristdådet i Sverige – ockupationen av den västtyska

Stockholmsambassaden – ägt rum. Det är betecknande att när ambassaddramat utspelades Baader-Meinhof-ligan inte fanns med i regeringens förteckning över organisationer som omfattas av terroristlagen.

I samband med den aktuella terroristaffären har inte spaningslagen använts en enda gång. Ingen kan använda vårens händelser som argument för en förlängning av spaningslagen.

De medborgerliga rättigheterna måste ha ett starkt skydd – och ett skydd som inte bara fungerar i fred och trygghet, utan också i framtida krissituationer. I ett eventuellt framtida krisläge kan det tänkas att krav reses på diskriminerande lagstiftning med hänsyn till organisationstillhörighet. Det kan också tänkas att det framläggs förslag om telefonavlyssning utan misstanke om brott.

Om det då redan tidigare finns lagar av den typen, skulle det sannolikt vara svårare att stoppa sådana förslag. Därför måste vi ge de medborgerliga fri- och rättigheterna ett starkt skydd, och därför måste vi ständigt slå vakt om grundläggande rättsprinciper till skydd för individens integritet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen 72 och därmed avslag på regeringens proposition om en förlängning av spaningslagen.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Särskilda spaningslagen ingår i det lagkomplex som har brukat sammanfattas under beteckningen terroristlagen. Detta lagkomplex är en erkänd undantagslag. Även lagens anhängare erkänner att den har undantagskaraktär, dvs. att den eftersätter sådana rättsprinciper som annars normalt under fredliga samhällsliga förhållanden måste upprätthållas.

På grund av detta erkännande och detta delvis dåliga samvete samt inför kritiken mot lagen har riksdag och regering föreslagit vissa modifieringar i detta lagkomplex, och företrädare för regeringen har avgivit vissa löften inför riksdagen om garantier under vilka denna undantagslag skall tillämpas.

Det är alltså inte nog med att man har en lag med undantagskaraktär, utan man har också avgivit löften och fattat beslut som i verkligheten inte följs. Det har nämligen sagts här i riksdagen, och även fattats beslut härom, att principen om indirekt skuld – guilt by association, som termen lyder – inte skall tillämpas. Det var en modifiering av terroristlagen. Men detta stämmer inte. Dessa påståenden är icke sanna. Detta beslut följs inte. Indirekt skuld tillämpas fortfarande, och jag kommer att visa detta i en rad frågor som jag strax skall ta upp.

Som svar på en interpellation, ställd under den förra regeringens senare tid, har det sagts att de uppgifter, anklagelser och misstankar som framförts i ett ärende som väckts enligt denna lag skall redovisas för den misstänkte utlänningen, så att han eller hon kan bemöta dem. Detta är inte heller sant. Det är lögnaktigt när man påstår någonting sådant, därför att flera uppgifter i en rad fall har varit av den karaktären att de antingen icke redovisats för den misstänkte eller att de redovisats

Nr 55

Fredagen den
16 december 1977

*Fortsatt giltighet av
spaningslagen*

i en sådan form att de i praktiken varit omöjliga att bemöta. Det gäller t. ex. när man vid ett vittnesmål inte anger vem som har avgivit vittnesmålet. Då kan inte den som har avgivit vittnesmålet kallas till förhör, och den misstänkte har inte möjlighet att genom sitt juridiska ombud ställa frågor till vederbörande.

Det är ytterst allvarligt att man på detta sätt har fört riksdagen och offentligheten bakom ljuset och i verkligheten tillämpar lagen på ett sätt som egentligen inte är tillåtet. Men det är typiskt i denna rättshärva att man påstår saker och ting offentligt för att sedan göra någonting annat.

Har man en gång introducerat laglösheten i svensk förvaltning kan den också breda ut sig och användas för att krypa förbi de löften, beslut och garantier som riksdag och regering senare utfärdar eller påstår sig utfärda.

Vad man kan anmärka mot denna typ av lagar är, att de inte bara på detta sätt skapar ett osäkert rättstillstånd utan också att ju osäkrare detta rättstillstånd är, desto ineffektivare blir också lagen och desto mindre blir det syfte fyllt, för vilket lagen en gång påstås ha införts.

När vi behandlade denna fråga förra gången sade vi från vpk ungefär så här, och uttryckte därmed både vår principiella och vår praktiska ställning:

Rätten är och skall vara en och odelbar. Den får inte gälla i lägre grad för vissa människor än för andra. Denna rättens odelbarhet är inte bara en förutsättning för rättsstatliga förhållanden utan det är också – vilket man inte alltid understryker – en förutsättning för en verkligt effektiv brottsbekämpning. Ty dålig bevisföring, okontrollerbara uppgifter, från exempelvis utländska säkerhetstjänster, eller falska och konstruerade bevis leder ju i verkligheten inte till att brott kan bekämpas eller förebyggas. De leder i själva verket till motsatsen – att oskyldiga drabbas – medan många gånger de få verkliga terrorister som finns och som naturligtvis skall bekämpas kan slippa ur nätet under skydd av osäkerhetens och olaglighetens dimridå. Ett intelligent och effektivt hinderande av terrorism underlättas i själva verket av en strikt uppgiftskontroll och krav på hög sanningshalt. Därför är terroristlagens lagkomplex något annat än vad det utger sig för att vara, och därför bör det i sina olika delar också bort.

Låt mig med detta som utgångspunkt, herr talman, sluta mitt anförande med att ställa nio konkreta frågor av principiell och praktisk rättslig betydelse samt av relevans för bedömningen av den här lagstiftningen. Låt mig passa på att ställa dem till det ansvariga statsrådet, som har visat vilken betydelse ändå denna fråga har genom att nu närvara i kamraren.

De nio delfrågorna är följande:

1. I ett fall, som föranledde utvisning enligt terroristlagen, anfördes som belastande för den misstänkte att man i en utländsk tidning hade omtalat att en internationellt känd terrorist hade besökt en villa i Stock-

holm och att denna osökt, som det hette, förde tanken till den misstänktes bostad.

Anser statsrådet Ullsten att den typen av resonemang innebär en tillfredsställande form av indiciebevisning?

2. I ett annat fall, som också föranledde utvisning, anfördes som bevis på misstanke mot den anklagade eller den misstänkte att hustrun till en känd terrorist hade gått på samma universitetskurs som den anklagade.

Min fråga är: Anser statsrådet Ullsten att det är riktigt av polisen att anföra den typen av omständigheter, som ju är ett klart bevis på indirekt skuld och irrelevant samband? Anser han att det är korrekt och rättsligt tillfredsställande att klassificera detta som styrkande av misstanke?

3. I ett flertal fall, där man har misstänkt personer för att förbereda terroråd, har man för att stärka misstanken anført att de vid vissa tider skulle ha vistats på vissa platser. De har aldrig fått reda på vid vilka tider de skulle ha vistats på de platser som angivits för att styrka misstanken mot dem. Hur får herr Ullsten detta att gå ihop? Å ena sidan säger regeringen att de misstänkta skall få ta del av och kunna bemöta alla misstankar och uppgifter. Å andra sidan redovisar man uppgifter i denna obestämda form, uppgifter som är fullständigt omöjliga för någon människa att bemöta.

4. I ett fall som handlagts enligt ifrågavarande lag har man anført uppgifter beträffande vilka man har vägrat att uppge sagesman för den misstänkte. Man har sagt att uppgifterna kommer från "en trovärdig men känslig källa". Jag frågar herr Ullsten: Hur i all världen skall man kunna bemöta en uppgift om vilken man inte vet varifrån den kommer, bara att den kommer från "en trovärdig men känslig källa"?

5. I fall som har handlagts enligt denna lag har man anført såsom en belastande omständighet mot de misstänkta att de har träffat eller umgåtts med en internationellt känd japansk Vietnamaktivist, doktor Takahashi. Det har påståtts i akter och handlingar att denne Takahashi är en känd rödarmist. Denna uppgift kommer från den franska säkerhetstjänsten. Vi vet att uppgiften är lögnaktig. Takahashi har ingen beröring med Röda armén och har aldrig haft det. Han efterspanas inte av några japanska myndigheter av det skälet. Jag frågar herr Ullsten: Hur kan förbindelsen med denne Takahashi användas såsom en belastning för personer som i Sverige är misstänkta enligt den aktuella lagen?

6. Uppgifter från utländska säkerhetstjänster, speciellt den franska Sûreté, har i flera fall använts såsom tungt vägande bevisning gentemot misstänkta enligt denna lag. Franska Sûreté är okänd för sin antidemokratiska aktivitet och för sin tidigare inblandning i statskuppplaner – någonting som den f. ö. delar med den italienska och västtyska säkerhetstjänsten. Den sistnämnda har ju deltagit i förberedelsen för den s. k. Rosa dei venti-planen, en fascistisk kupplan, som skulle sättas i kraft i Italien under 1960-talet. Jag frågar: Anser herr Ullsten att säkerhetstjänster av denna karaktär och med denna politiska inriktning – jag skulle vilja säga terroristiska inriktning – är lämpliga baskällor för de svenska

Fredagen den
16 december 1977

*Fortsatt giltighet av
spaningslagen*

myndigheterna när det gäller att samla misstankar och belastande uppgifter mot anklagade här i Sverige?

7. Om den nyligen i samband med Kröcheraffären utvisade Alan Hunter verkligen är terrorist och har deltagit i sådan här verksamhet, är han naturligtvis farlig och bör bekämpas, också enligt oss som är motståndare till lagen. Om han nu är det, vad vann herr Ullsten på att utvisa honom till ett annat land, där han såvitt jag vet lever i högönsklig välmåga och frihet? Herr Ullsten vann bara att Hunter kunde fortsätta sin terroristiska verksamhet. Om Hunter nu var oskyldig, vilken skada har herr Ullsten då åstadkommit mot en oskyldig människa som utan att ha möjlighet till appell eller motbevisning för resten av livet stämplas för misstanke om att vara terrorist?

8. Det har varit rätt gott om utvisningar i samband med den s. k. Kröcherhärvan. De verkliga terroristerna, som är välkända och organiserade i sammanslutningar av terroristisk karaktär, de s. k. Ustasjämännen, har också varit misstänkta enligt denna lag. Men mig veterligt lever de flesta av dem i högönsklig välmåga här i Sverige. Man har i sådana fall valt lösningen att utsätta dem för vissa kontroller. Hade det inte varit skäl i att tillämpa samma förfarande gentemot flera av de personer som man nu har utvisat, i synnerhet som dessa personer har ett mycket löst – och i några fall förmodligen inget alls! – samband med den s. k. Kröcheraffären?

9. Min sista fråga: Tycker herr Ullsten att det är ett tecken på spaningslagens och terroristlagens effektivitet att man på lösliga indicier kan utvisa människor, vilkas beröring med verkligt misstänkta ting är högst löslig och osäker, samtidigt som denna lag – som klassificeras som så viktig och så oundgänglig och så behövlig – inte lyckades hindra verkliga terrorister från att komma in i Sverige och begå ett kvalificerat terroristdåd?

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till vpk-motionen 106.

BERTIL LIDGARD (m):

Herr talman! Jörn Svenssons anförande och framför allt hans nio frågor ger mig anledning påpeka att det ärende som vi behandlar är frågan om fortsatt giltighet av lagen om tvångsåtgärder i spaningssyfte i vissa fall jämte motioner.

Jörn Svensson räknade upp nio fall av viss karaktär.

Går vi till handlingarna i ärendet, kan vi konstatera att spaningslagen under det senaste året icke har tillämpats och, om jag inte minns fel, under det föregående året bara tillämpats i två fall. Vad Jörn Svensson har sagt har sålunda inget samband med den lag som vi i dag och just nu behandlar. Detta framgick också av hans anförande, där han vid flera tillfällen talade om "de här lagarna" och mycket obestämt rörde sig med uttrycket "lagen som det gäller". Men det var inte *denna* lagstiftning, den som vi behandlar nu, som han tog upp i sitt anförande.

I övrigt kände jag igen både Olle Wästbergs anförande och Jörn Svens-

sons anförande från förra gången riksdagen behandlade detta ärende. Den filosofi som de företrädde underkände ju riksdagen då med mycket stor majoritet. Jag tycker inte att så begåvade herrar borde upprepa gamla argument som har underkänts!

Hade de däremot gått in på någonting som man kan ta ut ur det föreliggande ärendet, t. ex. genom att säga att lagstiftningen inte har använts under det senaste året, och utifrån det förhållandet sedan försökt bygga upp en motivering, hade jag möjligtvis kunna förstå dem. Men jag hade inte accepterat det hela ändå, helt enkelt av den anledningen att förhållandena ute i världen och i vårt eget land icke är så fridfulla att man kan avstå från en lagstiftning som är inriktad på att skydda svenska medborgare och vårt land från terroristisk verksamhet.

Herr Ullsten har kanske andra synpunkter på de nio frågorna. Jag skall inte föregripa honom, utan nöjer mig med att yrka bifall till utskottets hemställan.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Bertil Lidgard är advokat till yrket. Med risk för att vara en smula oförsämd vill jag säga: Det märks fuller väl. Och jag tvivlar inte efter detta på att han är en mycket duktig advokat när det gäller att försvara bovar inför rätt, även om nu boven i dag råkar vara regeringen.

Samtidigt måste jag som parlamentariker säga att jag skäms litet grand över det billiga sätt på vilket herr Lidgard försöker avfärda den här frågan. Han försöker nu göra gällande att det jag anført av exempel på misstankar av typ som är i svang när fall enligt dessa lagar behandlas skulle vara irrelevant för dagens frågeställning. Men herr Lidgard måste ju mycket väl veta att det är just denna typ av misstankar som kan föranleda att man mot människor sätter in åtgärder som finns i den lag vi nu diskuterar.

Om herr Lidgard varit en advokat med känsla för de principiella rättsfrågornas betydelse borde han – i stället för att krypa undan på det här sättet – ha gått in för att seriöst diskutera de principfrågor jag försökt väcka genom dessa som jag tycker ganska upprörande exempel på hur misstankar kan föranleda ingripanden mot människor.

Att jag upprepar synpunkter och argument, herr Lidgard, beror faktiskt på att jag tycker att jag aldrig fått några ordentliga svar på dem. Och jag kommer att upprepa dem till dess herr Lidgard eller någon annan talesman för den för dessa beslut ansvariga majoriteten svarar ordentligt, om de anser att det är korrekt att tillämpa indirekt skuld fastän de själva röstat för en ändring av lagen enligt vilken indirekt skuld inte skall tillämpas. Anser ni att det är korrekt att tillämpa en rättspraxis som ni själva sagt inte får tillämpas och som regeringens representanter lovat att inte tillämpa?

Svara mig på dessa frågor någon gång, herr Lidgard eller någon annan talesman för majoriteten, så skall jag sedan, när jag fått ordentliga svar, sluta att ställa dessa frågor.

Nr 55

Fredagen den
16 december 1977

*Fortsatt giltighet av
spaningslagen*

Fredagen den
16 december 1977

*Fortsatt giltighet av
spaningslagen*

OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag kommer bara med gamla argument, säger Bertil Lidgard. Vad är det då för argument? Det är att ingen skall få bli utsatt för spaningsåtgärder, t. ex. telefonavlyssning, utan att vara misstänkt för ett speciellt brott. Det är att vi inte skall ha en lag som innehåller moment av specialbehandling av utlänningar. Det är att vi skall ha en lagstiftning som kan hålla också i krislägen och inte missbrukas då.

Detta är gamla argument – gamla som liberalismen. Men de håller.

Sedan förra året har det hänt något viktigt. Vi har haft en allvarlig terroristaffär i Sverige. Men trots detta har denna lag inte tillämpats – inte under hela året. Inte nog med att lagen strider mot grundläggande rätts säkerhetskrav – den är alltså dessutom ineffektiv.

BERTIL LIDGARD (m):

Herr talman! Det är naturligtvis inget fel på att argumenten är gamla eller har framförts tidigare. Men det blir litet onyttigt i debatten här i kammaren när riksdagen haft tillfälle att ta ställning till dessa argument tidigare och inte accepterat dem.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Nu måste jag säga att jag i ännu högre grad skäms över att en jurist kan uttala sig på det sättet. Det senaste uttalandet tyder på att herr Lidgard inte har uppfattat det grundläggande att denna lag är av den karaktären att den skall omprövas förutsättningslöst och på nytt varje år. Då måste man också ha en ny och förutsättningslös diskussion. Då kan man inte åberopa att riksdagen förra året röstade ner opponenterna. I så fall kunde ju herr Lidgard i själva verket ha ansett att lagen borde göras permanent för all evighet – och det är kanske det han vill.

OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! Det skulle i och för sig vara tämligen revolutionerande för riksdagens debatter om det blev förbud på att upprepa argument som tidigare anförts.

Men det väsentliga är att vi nu för femte gången skall ompröva en lag som har tillfällighetskaraktär, just därför att den anses bryta mot de rättsprinciper som vi tidigare ansett vara mycket viktiga. Då måste vi också lägga ner oerhört mycket omsorg på argumenten i debatten kring en förnyelse av lagen. Jag kan inte riktigt se att Bertil Lidgard lägger ner den omsorgen i sin argumentering.

BERTIL LIDGARD (m):

Herr talman! Jag gav redan i mitt första anförande skälet till att lagen skulle förnyas, nämligen att vi inte lever i en så lugn, trygg och fridfull värld att man kan avstå från att ha det skydd för det svenska samhället som spaningslagen utgör.

Herr talman! Jag hade tänkt att jag bara skulle lyssna till den här debatten, men när nu Jörn Svensson ställer inte mindre än nio frågor, direkt adresserade till mig, kanske det ändå är honnet att svara på de frågorna.

Fredagen den
16 december 1977

*Fortsatt giltighet
av spaningslagen*

Emellertid vill jag börja med att understryka det påpekande som Bertil Lidgard gjorde i debatten nyss, nämligen att det är *spaningslagen* vi diskuterar. Det är alltså inte *utlänningslagens s. k. terroristparagrafer*, som har diskuterats i en tidigare debatt, och det är ännu mindre den s. k. *terroristlagen*, vilken är avskaffad.

Vad vi diskuterar är alltså *spaningslagen*. Den är tillämplig bara i ytterst exklusiva situationer. Det gäller utländska medborgare som blir föremål för utvisningsbeslut som inte kan verkställas därför att vederbörande kommer från ett land där han eller hon skulle riskera att utsättas för politisk förföljelse. I det läget har vi alltså möjligheten att ställa personen i fråga under särskild observation. Det är bara för dessa fall som *spaningslagen* är tillämplig.

Man kan alltså säga att för att någon person skall kunna utsättas för den typ av åtgärd som *spaningslagen* medger måste vederbörande dessförinnan ha gjort sig skyldig till någonting som föranlett utvisning enligt *utlänningslagens terroristparagrafer*. Följaktligen kan *spaningslagen* bara gälla utländska medborgare, helt enkelt av det skälet att det bara är utländska medborgare som omfattas av *utlänningslagen*.

Jörn Svensson tog upp flera enskilda fall och ville att jag skulle kommentera varför man hade använt de och de beläggen för åtgärder gentemot de personer som det gällde. Jag utgår ifrån att Jörn Svensson inser att jag inte kan kommentera de uppgifterna. Jag vet inte varifrån Jörn Svensson har fått dem. De torde vara hämtade från material som rimligen borde vara hemligt. Det är i varje fall inte min stil att bryta mot de sekretessbestämmelser som alla som får del av sådana handlingar faktiskt har att rätta sig efter.

Men låt mig därför bara rent principiellt kommentera några av de påståenden som Jörn Svensson gjorde. Han talade om att riksdagen har ändrat i det här lagstiftningskomplexet och avskaffat den s. k. *guilt by association-principen* men att vi ändå skulle ha tillämpat den principen i de här fallen.

För det första rör Jörn Svensson ihop två helt skilda saker. Han rör ihop begreppet indiciebevis och principen om den indirekta bevisföringen. Det är det första misstaget som Jörn Svensson gör.

För det andra kan de bestämmelserna i dag inte tillämpas på personer bara därför att de t. ex. har anslutning till organisationer som är uppsatta på listan över terrorligor och motsvarande. Om ett sådant samröre skall kunna åberopas för att en person skall bli avvisad eller utvisad som terrorist, måste det vara fråga om någon som har en ledande ställning i sådan organisation – eller en person som man på goda grunder kan misstänka själv är inbegripen i planeringen av terroristdåd eller som tidigare

har gjort sig skyldig till terroristdåd. Det är bara i sådana fall som utlänningslagen – som vi egentligen inte diskuterar – är tillämplig.

Sedan insinuerar Jörn Svensson att vi skulle bygga våra beslut i regeringen på uppgifter som vi får från vad Jörn Svensson betecknar som mer eller mindre obskyra säkerhetstjänster runt om i världen. Det är inte på det viset. Det är självklart att den svenska polisen samarbetar med poliser i andra länder. Gjorde den inte det skulle den inte fullgöra sina uppgifter på ett effektivt sätt enligt de riktlinjer som statsmakterna har gett den. Men det är samtidigt fullständigt klart att när regeringen tar ställning i ett utvisningsfall är det en hel rad uppgifter som ligger till grund för sådana beslut. Självfallet finns bland de uppgifterna polisens rapporter om vad som faktiskt har hänt. Där finns också utskrift av de förhör som gjorts med de inblandade personerna. Till detta kommer inlagan från det juridiska ombudet. Självfallet finns också möjligheter för mig och andra som agerar i sådana här fall att ställa kompletterande frågor för att få saker och ting ordentligt belysta. Det är t. ex. inte på det viset att vi noterar att den franska polistjänsten har sagt någonting om en viss person, och så blir han omedelbart utvisad av svenska regeringen. Det är en karikatyr som är för grov för att vara effektiv ens för de demagogiska syften som Jörn Svensson är ute i.

Däremot har Jörn Svensson en liten poäng när han ställer frågan: Var det någon mening med att utvisa den aktuelle brittiske medborgaren, som nu går fri? Detta visar naturligtvis på en svaghet i förfarandet. Jag har därför vid ett par tillfällen också sagt att det vore önskvärt om man kunde få till stånd en sådan ordning att det land i vilket en utvisad hör hemma kunde ställa vederbörande inför rätta. Men exempelvis den brittiska lagstiftningen medger inte att någon ställs inför rätta för gärningar som begåtts i annat land. Därför uppstår den här i och för sig inte särskilt önskvärda situationen.

Låt mig till sist bara säga, herr talman, att jag inte tycker att terroristlagstiftningen är någonting som vi har anledning att glädja oss åt. Men vi har ännu mindre anledning att glädja oss åt terrorismen, och så länge den finns tvingas vi tyvärr också ha den här typen av lagar.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag skall väl tacka för svaret på frågorna. Jag vill dock notera att de två sista leden i herr Ullstens anförande på ett även för denna kammars förhållanden ytterst elegant sätt slår ihjäl varandra. Om man erkänner att lagen i ett mycket bestämt och uppmärksammat fall har gett helt otillfredsställande resultat, att man inte har något som helst skydd mot någon terrorism, och samtidigt åberopar att den är nödvändig för att skydda oss mot terrorismen, då har man ju begått en ganska grundlig logisk kullerbytta.

Men jag skall hålla herr Ullsten räkning för att han var ärlig nog att öppet besvara frågan om Alan Hunter. Med det har han faktiskt visat på den tveksamhet som varje klok människa måste känna inför denna

typ av lagar. Det hade, som väl herr Ullsten själv antyder, varit bättre att låta Alan Hunter svara i en normal straffprocess och döma honom eller frikänna honom, så hade den saken varit klar. Då hade man uppnått det skydd som man hade behövt därest han varit skyldig, och man hade undgått skammen att drabba en oskyldig, därest han hade varit oskyldig. Nu har man uppnått varken det ena eller det andra, och det är typiskt för denna sorts undantagslagar.

Som alla högt uppsatta personer försöker herr Ullsten tillämpa den klassiska tekniken mot opponenter av lägre rang och dignitet, nämligen att påstå att de inte riktigt vet vad de pratar om, att de blandar ihop saker och ting – att jag blandar ihop indiciebevisning med frågan om indirekt skuld, "guilt by association". Det gör jag nu inte. Jag har mycket väl klart för mig vilka typer av misstankar som jag här har anfört exempel på.

Om man, efter att riksdagen har beslutat att indirekt skuld icke skall tillämpas, som en belastande omständighet gentemot en misstänkt anför att maken till den misstänkte har studerat tillsammans med en känd terrorist, gått på samma universitetskurs, då kan jag inte förstå annat med mitt enkla, lantliga förstånd än att detta är ett exempel på "guilt by association", indirekt skuld. Misstanken knyts alltså inte till den misstänkte själv utan till en släkting, som i sin tur har haft ett fullständigt irrelevant samband med en terrorist – eller en person som misstänks för att vara terrorist.

Sedan fick jag inte svar på den fråga som gällde huruvida herr Ullsten anser att det är en tillfredsställande ordning att en misstänkt får sig förelagd en uppgift som kommer från en s. k. trovärdig men hemlig källa. Om nu handlingarna skall vara hemligstämplade, varför kan då inte den misstänkte få ta del av varifrån uppgiften kommer och vad den egentligen avser i tid och rum? Jag kan inte se att detta är en tillfredsställande rättssäkerhet, och jag förmodar att inte heller herr Ullsten, om han är uppriktig, anser det.

Slutligen till frågan om den utländska säkerhetstjänsten. Det är klart att om det finns brister i rättsförhållandena i andra länder så behöver man för den skull inte utdöma alla uppgifter som kommer från och allt samarbete som förekommer med säkerhetstjänsterna i de länderna. Men anledningen till att jag här har tagit upp denna fråga är att uppgifter från utländsk säkerhetstjänst, framför allt det franska Sûreté, uppenbarligen har vägt synnerligen tungt i ett par uppmärksammade utvisningsfall. Då ställer jag mig frågan: Denna franska säkerhetstjänst, ledd av den ökände ministern Michel Poniatowski, som också i det i detta avseende rätt toleranta Frankrike gjort sig känd som instigator av ett antal grova rättsskandaler, denna säkerhetstjänst som vid flera tillfällen deltagit i eller uppmuntrat statsfientlig verksamhet, är den en lämplig samarbetspartner för den svenska polisen i den här verksamheten? Kan man lita på uppgifter från en så korrupt organisation? Att en polismakt är konservativ eller reaktionär till sin inriktning är ju ganska vanligt, men här

handlar det alltså om en organisation som varit inblandad i grova olagligheter. Då bör man väl ändå ställa sig tveksam till en lagstiftning som under så bristande kontroll som nu är fallet tillåter att avgörande bevisvärde fästes vid uppgifter och anklagelser som kommer till Sverige från denna franska säkerhetstjänst.

OLLE WÄSTBERG i Stockholm (fp):

Herr talman! Jag konstaterar att Ola Ullsten först påpekar att den gamla terroristlagen har avskaffats och numera heter spaningslagen, för att i nästa andetag själv tala om den nuvarande terroristlagstiftningen.

Att den ursprungliga terroristlagen har splittrats upp i två lagkomplex förändrar inte den grundläggande kritiken mot terroristlagstiftningen. Visst har det skett förbättringar från 1973 års ursprungliga terroristlag, men de förbättringarna har också inneburit att lagen har blivit än mindre effektiv. Inte ens den riksåklagare som regeringen i dag utsett till ny rikspolischef har ansett att den nuvarande spaningslagen ökar förutsättningarna att förebygga terrorism utöver de möjligheter som vår ordinarie lagstiftning ger.

Låt oss se hur det förhåller sig i praktiken! Låt oss ta flygplanskapningar – ett av de vanligaste terroristdåden. Antingen är en person misstänkt för att förbereda flygplanskapning, och då har ärendet nått förundersökningsstadiet. Då kan han redan i dag enligt brottsbalken utsättas för t. ex. telefonavlyssning. Eller också är denne person inte alls misstänkt för att vilja kapa något plan, och då vore det horribelt att sätta in telefonavlyssning. Om man vill behålla lagens praktik, då är lagen ineffektiv och kan avskaffas. Men är det lagens teori man är ute efter, då accepterar man en lag som avviker från de rättsprinciper som hittills har varit vägledande för svensk lagstiftning.

Statsrådet OLA ULLSTEN:

Herr talman! Det är klart att vi kan göra oss av med terroristlagstiftningen, men därmed gör vi oss också av med en någorlunda effektiv metod att bekämpa terrorism.

När vi talar om utlänningslagstiftningen gäller det inte så mycket lagens utformning som om vi skall ha en lagstiftning som ger oss en möjlighet att utvisa personer som vi på goda grunder kan anta vara terrorister. Det är det debatten egentligen gäller.

Jörn Svensson menade att exemplet Alan Hunter skulle vara belysande för hur meningslös lagen är – jag antar att han då syftar på den lag som denna debatt gäller, nämligen spaningslagen. Det är bara det att spaningslagen inte har tillämpats i fallet Alan Hunter. Om vi hade fattat beslut om utvisning men inte verkställt det utan han hade gått omkring här i Sverige, då hade vi kunnat använda spaningslagen för att med dess hjälp övervaka honom. Men det har vi alltså inte gjort. Det är ett helt annat problem som Jörn Svensson tar upp när han diskuterar denne brittiske medborgare, nämligen lagstiftningen i ett annat land, i England.

Sedan är det faktiskt på det sättet, Jörn Svensson, att ni gör er skyldig till en total sammanblandning av indiciebevisning och begreppet guilt by association. Vi kan inte utvisa någon därför att maken till vederbörande råkar studera psykologi på samma kurs som en som är känd för terrorism. Vi kan inte heller utvisa någon för att vederbörande har sagt det ena eller det andra enligt en tidningsuppgift. Vi kan över huvud taget inte utvisa någon på några av de grunder som Jörn Svensson nämnde i sin långa rad av frågor. Däremot är det möjligt att olika bitar av den typ som Jörn Svensson gav exempel på kan ingå i en indiciekedja med någon sorts relevans för en utredning. Men principen guilt by association kan inte användas som utvisningsgrund eftersom det krävs ett personligt rekvisit för utvisning. Vi kan t. ex. utvisa människor bara om de har en ledande ställning i en erkänd terroristorganisation eller om vi har konkreta skäl att anta att de kommer att begå terrorhandlingar här i riket.

Det är inte heller på det sättet att vi kan nöja oss med en rapport där det står att det och det har sagts av en trovärdig källa. Vi måste gå vidare och kolla om denna källa är trovärdig eller inte.

Allt det material som står till förfogande för regeringen i sådana här fall ställs också till de juridiska ombudens förfogande och därmed till förfogande för de människor som utvisningsbeslutet gäller.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Det är litet tröttsamt att behöva påminna herr Ullsten om att det senaste han sade uppenbarligen inte kan vara riktigt. Om man ställer till förfogande för en anklagad eller dennes juridiska ombud en uppgift som kommer från en anonym person, vilken den anklagade och det juridiska ombudet aldrig får se, och som avser förhållandena vid en tidpunkt som av polisen icke närmare preciseras, hur i all världen skall man då kunna säga att det blir någonting kvar av den anklagades rätt att försvara sig? Och ändå erkänner herr Ullsten själv att sådana omständigheter mycket väl kan ingå i den indiciekedja som leder till långtgående ingripanden mot människor.

Sist och slutligen: Herr Ullsten säger att visst kan vi göra oss av med terroristlagstiftningen, men då mister vi ett viktigt skydd. Jag skulle, som jag har gjort tidigare, vilja hävda att raka motsatsen är fallet. Den dag dessa undantagslagar faller blir frågan om att styrka en misstanke eller fullfölja ett spår när det gäller de verkligt farliga, de riktiga terroristerna, så viktig och måste bedömas och hanteras så grannliga att man får en verkligt effektiv terroristbekämpning och icke denna sammanblandning av relevanta personer med irrelevanta, av potentiellt skyldiga med potentiellt oskyldiga.

Överläggningen var härmed slutad.

Fredagen den
16 december 1977

*Åtgärder mot den
ekonomiska
brottsligheten*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna nr 72 av Olle Wästberg i Stockholm m. fl. och nr 106 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Olle Wästberg i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition.

Den som vill att kammaran bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 14 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaran bifallit motionerna nr 72 av Olle Wästberg i Stockholm m. fl. och nr 106 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Olle Wästberg i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 291
Nej - 16
Avstår - 3

§ 2 Föredrogs

Justitieutskottets betänkande

1977/78:15 med anledning av propositionen 1977/78:67 med förslag om ändring i lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden, m. m. jämte motion.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 3 Åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten

Föredrogs justitieutskottets betänkande 1977/78:16 med anledning av motion om åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten.

BARBRO ENGMAN (s):

Herr talman! Enligt all vedertagen praxis borde jag nu stå här och vara tacksam över den positiva skrivningen i utskottsbetänkandet. Men några positiva skrivningar lär inte minska den ekonomiska brottsligheten i det här landet. Jag finner det oerhört beklagligt att utskottet inte låter dessa skrivningar leda till några krav på regeringen. Utskottet håller med om allt och bekräftar alla uppgifter i motionen om hur allvarlig den här typen av brottslighet är. Trots det blir slutsatsen att man inte ens anser sig nödsakad att ge regeringen till känna sina uppfattningar om vad som måste göras.

När vi skrev den här motionen för snart ett år sedan hade vi tänkt precisera våra förslag till åtgärder i en lång rad punkter. Vi tvingades

avstå från detta av konstitutionella skäl – hur konstigt det nu än kan låta.

Skälet är inte utan intresse. Det visade sig nämligen att en sådan åtgärd skulle ha medfört att motionen måste behandlas i praktiskt taget alla utskott i denna riksdag. Den ekonomiska brottsligheten är av den karaktären att den ingriper på så många områden i samhällslivet att åtgärder mot den sorterar under de flesta departement.

Ett av problemen är att samhället och de brottsbekämpande institutionerna inte är organiserade på ett sådant sätt, att det finns någon myndighet som har överblick över hela fältet och kan åstadkomma samordnade insatser mot den organiserade och ekonomiska brottsligheten. Det var skälet till att vi till slut valde att ställa krav på en utredning.

Nu har utvecklingen sedan vi skrev motionen varit sådan att vi inte ens själva ämnar yrka bifall till motionen. Men jag är så missnöjd med justitieutskottets behandling av denna allvarliga fråga att jag måste ta kammarens tid i anspråk för att så kortfattat som möjligt framföra mina synpunkter.

Det som framför allt har hänt är att rikspolisstyrelsen tillsatt en arbetsgrupp mot organiserad och ekonomisk brottslighet. Arbetsgruppen har lämnat en rapport om denna brottslighets omfattning och ett program för hur den skall angripas. Rapporten ger en skrämmande dokumentation av omfattningen av den organiserade och ekonomiska brottsligheten som på alla punkter stämmer med de bedömningar som gjorts i vår motion. Man kanske skulle kunna säga att vi snarare underskattat omfattningen av denna brottslighet.

I och med denna kartläggning har vi som politiker fått de fakta på området som är nödvändiga för att fylla den uppgift vi har att fatta de beslut som krävs för att komma till rätta med de problem rapporten avslöjar. Situationen är helt enkelt sådan att det inte går att försvara att samhället inte omedelbart vidtar krafttag för att bekämpa den brottslighet vi nu vet finns och som i stort sett agerar ostörd.

Riksåklagaren, den blivande rikspolischefen, säger i ett yttrande till justitiedepartementet:

”De nya formerna av ekonomisk kriminalitet måste ges hög prioritet i den brottsbekämpande verksamheten. Denna kriminalitet kan medföra allvarliga störningar av samhällsekonomin och leda till en orättvis fördelning av skattebördorna och luckra upp de etiska normer som måste finnas inom näringsliv och samhällsförvaltning.

Ensidighet eller brist på balans i användningen av de tillgängliga resurserna där man låter de stora löpa men fångar in de små resulterar oundvikligen i en förtroendekris för rättsväsendet.”

Den organiserade och ekonomiska brottslighetens natur är sådan att den bara i undantagsfall anmäls till polisen eller till annan myndighet. Och i de fall den kommer till allmän kännedom, eller anmäls till någon myndighet, är bristerna i polisorganisationen och bristen på samordning mellan polis, åklagarväsende och t. ex. skattemyndigheten sådan att nå-

Fredagen den
16 december 1977

*Åtgärder mot den
ekonomiska
brottsligheten*

gon effektiv brottsbekämpning inte kan ske. Det var skälet till att rikspolisstyrelsen hos regeringen begärde att få genomföra en ny organisation som i sig förenar kravet på samordning och skapar möjligheter till en effektivare spaningsverksamhet på den här brottssektorn. Polisen måste själv avslöja dessa brott, eftersom anmälningar inte görs av allmänheten. Jag menar att det är nödvändigt att riksdagen tar på sig ansvaret för att beslut fattas så att denna organisation omedelbart kan genomföras och arbetet med bekämpningen av den organiserade ekonomiska brottsligheten snarast möjligt kan komma i gång.

Det hade, enligt min mening, varit på sin plats att justitieutskottet givit uttryck för denna uppfattning och klart givit regeringen till känna vad man förväntar sig. Inte minst är jag förvånad över att mina egna partikamrater i utskottet underlåtit att ta tillfället i akt att ställa sådana krav.

Nu har utskottet valt att uttrycka sig så här: "Brottsligheten är också ofta sådan att den medför synnerligen allvarliga sociala och samhälls-ekonomiska skadeverkningar. Mot denna bakgrund vill utskottet i linje med önskemålen i motionen understryka att det är mycket angeläget att samhället sätter in kraftfulla åtgärder för att möta den organiserade och ekonomiska brottsligheten."

Vad utskottet säger kan jag i och för sig fullständigt instämma i. Problemet är bara att utskottet genom en sådan skrivning valt att överlåta till regeringen att själv tolka vilka åtgärder som följer av denna skrivning. Och jag är långt ifrån övertygad om att regeringen drar de riktiga slutsatserna och genomför de åtgärder som är nödvändiga för att åstadkomma de förändringar som justitieutskottet kräver. I stället finns det anledning att befara att regeringen kommer att vidta åtgärder som inte innebär några verkliga förändringar inom överskådlig framtid.

När jag i juni i år frågade justitieministern vilka åtgärder regeringen avsåg att vidta med anledning av rikspolisstyrelsens rapport om den ekonomiska brottsligheten, fick jag ett svar som på ingen punkt kunde stilla min oro. Han hänvisade till 1975 års polisutredning och tryckte på att polisen i årets budgetproposition fått medel till tio nya polistjänster för att bekämpa denna brottslighet. Hos justitieministern fanns inte ett ens förståelse för att det fordras en radikalt ny organisation, som f. ö. polisen själv begär, för att komma till rätta med de problem vi nu talar om. Enligt de uppgifter som läcker ut från kanslihuset har vi inte heller något annat att vänta oss av den budgetproposition som skall komma i januari. Regeringen väntas plussa på ett antal nya tjänster och tror sig därigenom kunna skaffa sig ett alibi. Det skall se ut som om man gör något åt den ekonomiska brottsligheten. Men det hjälper inte att tillsätta fler tjänster på bedrägerirotlarna, när polisen själv anser att den nuvarande organisationen är sådan att man inom den inte kan utföra ett effektivt arbete när det gäller att bekämpa den organiserade och ekonomiska brottsligheten. Det är bara att kasta goda pengar efter dåliga.

Justitieutskottet är i sitt betänkande inne på en liknande tanke och

skriver så här: "Frågor om ökade insatser i dessa hänseenden övervägs f. n. i regeringens kansli inom ramen för arbetet på nästa års budgetproposition." Eller är man inte det? Har man kanske, vilket jag hoppas, också i justitieutskottet insett hur orimligt det är att 99 % av polisens resurser används för att bekämpa en brottslighet som i ekonomiska mått handlar om 1 % av brottsligheten i Sverige, medan 1 % av polisens resurser avsatts till att bekämpa 99 % av brottsligheten?

Ställer sig justitieutskottet också bakom det självklara kravet att de nya kunskaper vi fått om att det förhåller sig på det här sättet innebär att vi måste genomföra en omprioritering av polisens arbetsuppgifter? I så fall är jag glad över det, men beklagar att utskottet i sin skrivning inte uttryckt sig tydligare än man har gjort. Ansvar för att en sådan omprioritering genomförs kan nämligen inte läggas på polismyndigheten, utan det är en politisk fråga som fordrar klara och entydiga ställningstaganden från regering och riksdag.

De krav på en översyn av lagstiftningen som vi framfört i motionen anser jag i stort sett tillgodosedda genom att regeringen givit brottsförebyggande rådet i uppdrag att genomföra en sådan.

Arbetet i brottsförebyggande rådet skall ske under ledning av en grupp parlamentariker, och det tycker jag är mycket tillfredsställande. Det här är ett arbete som måste utföras under politikernas aktiva medverkan. Den ekonomiska brottsligheten är ett så stort problem att politikerna inte får dra sig undan ansvaret för dess bekämpning, utan aktivt medverka i det arbetet.

Jag tror t. o. m. att man borde ge denna styrgrupp i brottsförebyggande rådet ännu större befogenheter – eller skyldigheter. Jag har uppfattat det så att det arbete som skall utföras i rådet inte bara går ut på att se över lagstiftningen, utan att arbetsgrupperna också skall fungera som en kommission med skyldighet att successivt föreslå praktiska åtgärder för att effektivisera kampen mot den ekonomiska och organiserade brottsligheten.

Herr talman! Det brådskar med åtgärder.

ARNE NYGREN (s):

Herr talman! I den kriminalpolitiska debatten har särskilt under de senaste åren framförts kritik mot att samhällets brottsbekämpande resurser nästan uteslutande har inriktats på traditionell vålds- och förmögenhetsbrottslighet, medan den snabbt växande ekonomiska brottsligheten som vuxit fram, t. ex. skatte-, valuta- och miljöbrott, inte angripits med motsvarande resurser.

I många polisutredningar, i undersökningar som utförts av riksbanken och skattemyndigheterna samt i reportage i press, radio och TV har förts fram bevis på en snabbt växande och utbredd brottslighet som rör stora ekonomiska och sociala värden. Stora och nya problem har mött polis och andra samhällsorgan när det har gällt kartläggnings-, spanings- och utredningsarbete av den typ av modern brottslighet som kommit att be-

Nr 55

Fredagen den
16 december 1977

*Åtgärder mot den
ekonomiska
brottsligheten*

Fredagen den
16 december 1977

*Åtgärder mot den
ekonomiska
brottsligheten*

nämnas organiserad och ekonomisk brottslighet. Främst har det gällt omfattande skatte- och valutabrott, s. k. svarta och grå affärer med fastigheter, företag, krediter, arbetskraft och bilar liksom organiserat häleri och organiserad prostitution, spel och klubbverksamhet. Krav på kraftigt ökade insatser och ökad samordning av polisens och andra myndigheters åtgärder mot dessa former av brottslighet har vuxit mycket snabbt. Att den rent ekonomiska omfattningen av denna brottslighet är många, många gånger större än brottslighet av mera traditionellt slag, står utan allt tvivel. Vissa former av organiserad ekonomisk brottslighet, t. ex. narkotikahandeln och den organiserade häleribrottsligheten, orsakar också en väsentlig ökning av den traditionella förmögenhetsbrottsligheten.

När justitieutskottet nu för snart 11 månader sedan fick Barbro Engmans och Lars Ulanders motion om åtgärder mot denna brottslighet, var åtminstone socialdemokraterna i utskottet fast beslutna att kräva mycket kraftfulla samhällsåtgärder i kampen mot denna brottslighet. Sådana åtgärder måste framför allt sättas in på två fronter. Dels bör lagstiftningen ses över och anpassas så att den motsvarar organiserad och ekonomisk brottslighet av det slag som jag nämnt. Dels måste samhället förstärka resurserna när det gäller spanings- och utredningsinsatser för att mera än f. n. kunna kartlägga och påtala denna brottslighet.

Nu har en hel del hänt när det gäller lagstiftningsöversyn under den tid som har gått sedan motionen lämnades. Från rikspolisstyrelsen har vi fått en rapport, den s. k. AMOB-rapporten, som gav en föreställning om den omfattning som den organiserade och ekonomiska brottsligheten har. Brottsförebyggande rådet har lämnat ett förslag på sensommaren om hur en övergripande granskning av lagstiftningen för att motverka denna form av brottslighet skulle kunna läggas upp. Ett arbete har också pågått, initierat av riksåklagaren, och för en vecka sedan fick så brottsförebyggande rådet ett uppdrag av regeringen att se över lagstiftningsfrågorna och lämna förslag till åtgärder. Jag kan försäkra kammaren att BRÅ nu arbetar febrilt för att få i gång arbetet så snabbt som möjligt.

Bland kontrollmedlen mot den organiserade och ekonomiska brottsligheten har BRÅ angett inte bara den straffrättsliga utan också den civilrättsliga, den förvaltningsrättsliga och den arbetsrättsliga lagstiftningen. BRÅ har också pekat på att ett viktigt arbetsfält för en översyn är att undersöka de näringsverksamheter, som styrs av etiska normer, bl. a. yrkesetikerna på olika områden. Regeringens uppdrag till BRÅ innebär att översynsarbetet skall ledas av en styrgrupp och i övrigt bedrivas i tre arbetsgrupper. I styrgruppen skall ingå bl. a. representanter för samtliga riksdagspartier, och förslag om partiernas representanter har redan meddelats. Gruppen kommer att utses inom kort. Av arbetsgrupperna skall en syssla med skatte- och valutabrottslighet, en med den ekonomiska brottsligheten och en tredje med yrkesetikerna inom olika näringsgrenar. För de frågor som ligger utanför dessa områden, bl. a. arbetarskydd och miljöbrott, skall BRÅ engagera särskilda utredare.

Justitieutskottet har nu enhälligt sagt att man med tillfredsställelse

välkomnar denna lagstiftningsöversyn. När det gäller den andra delen, frågan om vilka resurser samhället är berett att sätta in för att verkligen förstärka kartläggings-, utrednings- och ingripandeåtgärderna mot den organiserade och ekonomiska brottsligheten, hade självfallet det naturliga varit att ett förslag från regeringen hade lagts i samband med motionsbehandlingen i dag. Men utskottet har nu nöjt sig med att avvakta den budgetproposition som kommer bara om tre veckor och de besked som denna kan ge om regeringens vilja att ta itu med åtgärder mot den organiserade och ekonomiska brottsligheten.

Jag har känt behov av att lämna denna redovisning av hur motionsyrkandet från januari 1977 genom en utvecklad aktivitet under elva månader förändrats så att ett enhälligt utskott nu tvingas yrka avslag t. o. m. på motionskravet om en utredning, eftersom det kravet nu blivit inaktuellt.

Vi socialdemokrater i utskottet anser det vara angeläget att lagöversynsarbetet i BRÅ bedrivs med mycket stor skyndsamhet och med mycket goda resurser.

Med stort intresse avvaktar vi regeringens förslag i budgetpropositionen i början av januari beträffande resurser som kraftfullt kan bidra till att förbättra kartläggningen, utredningsarbetet och annan åtgärdsverksamhet mot den kända organiserade och ekonomiska brottsligheten.

Herr talman! Låt mig som en kommentar till Barbro Engmans inlägg säga att vi skall akta oss för att skapa den föreställningen att det enbart är polisresurser som behövs på det här området. Det är resurser på många andra områden som är nödvändiga för att åtgärderna skall få den effekt och den genomslagskraft som vi från socialdemokratiskt håll eftersträvar.

Till sist vill jag säga att socialdemokraterna i justitieutskottet, som Barbro Engman nämnde, ingalunda anser att dagens beslut är något definitivt när det gäller åtgärder mot den organiserade och ekonomiska brottsligheten. Vi noterar med tillfredsställelse att så mycket kan hända på ett år, delvis tack vare en initierad motion i riksdagen.

Vi hoppas att de nu vidtagna åtgärderna skall kunna leda till mycket snabba beslut och till en fortsättning som innebär att vi får de medel, de lagstiftningsändringar och den vilja att bedriva kampen mot den organiserade och ekonomiska brottsligheten som behövs. Det vill jag mycket kraftigt understryka.

BARBRO ENGMAN (s):

Herr talman! Först vill jag säga att det beslut som vi i dag skall fatta enligt min mening inte alls är något beslut. Man skall inte i riksdagen avstå från att anlägga synpunkter på vad som ytterligare måste åtgärdas bara för att man skjuter upp behandlingen av en motion nästan ett år och så börjar närma sig budgetpropositionens framläggande.

Anledningen till att jag säger detta är att jag tycker att justitieutskottet i alltför hög grad förlitar sig på att någonting kan göras i den här frågan eftersom brottsförebyggande rådet nu fått i uppgift att klara en del som

Nr 55

Fredagen den
16 december 1977

*Åtgärder mot den
ekonomiska
brottsligheten*

Fredagen den
16 december 1977

*Åtgärder mot den
ekonomiska
brottsligheten*

togs upp i rapporten från rikspolisstyrelsen. Det väsentligaste är enligt rikspolisstyrelsen att spaningsområdet får bättre resurser. Av polisens 3 500 kriminalpoliserna ägnar sig bara 41 åt polisarbete på grund av ekonomisk brottslighet trots att denna är 40 gånger större än den traditionella brottsligheten som i dag omsätter 500 miljoner kronor. Den ekonomiska brottsligheten omsätter däremot 20 miljarder kronor.

Därför menar jag att när man i utskottet skriver att vad "som här först faller i ögonen är naturligtvis mera omedelbara satsningar på resursförstärkningar och övergripande åtgärder för att åstadkomma bl. a. organisatoriska förbättringar, vidgat samarbete och fördjupad utbildning" har man hamnat alldeles rätt. Det är just det som behövs.

Men jag tycker inte att man skall tro att någonting kommer att hända bara därför att BRÅ tar itu med en bit av de problem som rör den ekonomiska brottsligheten. Därför är jag i och för sig glad över att justitieukskottet har denna positiva inställning och vilja att göra någonting. Det är min förhoppning att nästa års betänkande från justitieukskottet inte skall sluta med meningen: "Någon riksdagens åtgärd med anledning av motionen är därför enligt utskottets mening ej påkallad."

ARNE NYGREN (s):

Herr talman! För min del hoppas jag att jag inte blev så feltolkad att kammarens ledamöter fått den uppfattningen att utskottet nöjer sig med det arbete som nu satts i gång. Jag sade att jag hoppades att det skulle vara en god början som skulle följas av andra åtgärder.

Låt mig än en gång säga att vi aldrig får förledas att tro att vi klarar kampen mot den organiserade och ekonomiska brottsligheten genom att göra rockader inom polisen eller genom att tillsätta nya polistjänster. Det är så enormt mycket mera som behövs av resurser och insatser.

BARBRO ENGMAN (s):

Herr talman! Jag vill instämma i Arne Nygrens uttalande. Man brukar ofta säga – och det gjorde också justitieministern i svaret till mig – att man tillför polisen nya tjänster. Nu har det ju blivit 20 nya tjänster, sedan han meddelade mig att det rörde sig om 10. Dessa tjänster används emellertid inte i dag som det egentligen var meningen att de skulle användas.

Göteborg t. ex. har fått sex av de här tjänsterna, och de har gått till bedrägerirotlarna och alltså till den ordinarie organisationen inom polisen. Det om något visar nödvändigheten av att man vid budgetarbetet ser till att man inte bara plussar på tjänster till den nuvarande organisationen, eftersom det är den som i grunden måste ändras.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 4 Föredrogs socialutskottets betänkande 1977/78:19 med anledning av propositionen 1977/78:25 med förslag om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 såvitt avser socialdepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten 2

Försöksverksamheten med tillnyktringsenheter

MARGARETA ANDRÉN (fp):

Herr talman! Jag vill bara med några ord kommentera besvarandet av min motion 1977/78:197.

Med hänsyn till den besvärliga situation som vi har i Storstockholmsområdet när det gäller omhändertagandet av berusade personer, och som nog inte är riktigt lika svår på andra platser i vårt land, har frågan om tillnyktringskliniker blivit mycket angelägen för oss i Storstockholm. Vi anser att läget är så besvärligt att alla nu måste hjälpas åt för att vi skall kunna få en bättring till stånd. När vi dessutom har ett statligt sjukhus i området, Karolinska sjukhuset, anser många med mig att detta lämpligen borde vara med i den planerade försöksverksamheten.

Under den allmänna motionstiden i år väckte jag därför en motion om att Stockholm borde få delta i den kommande försöksverksamheten. Motionen avstyrktes, bl. a. med motiveringen att ställningstagandet skulle anstå, tills den utlovade planen för den utökade försöksverksamheten redovisades. Man hänvisade också till att preliminär diskussion hade förts mellan Karolinska sjukhuset och socialdepartementet om ett försök, som skulle täcka Solna eller en viss del av Stockholm. Förhandlingarna fortsatte också, men det blev en besvikelse när det sedan i pressen meddelades vilka orter som skulle vara med i försöksverksamheten och att Stockholmsområdet saknades.

I en interpellation begärde jag då besked i den här frågan av socialministern, som också erkände att kontakter hade tagits av Stockholms läns landsting men ej lett fram till något resultat. Men tredje gången gillt: med anledning av min motion till detta riksmöte och de två övriga motioner som väckts samtidigt säger socialutskottet, att vid förnyade förhandlingar mellan socialdepartementet och landstinget en arbetsgrupp nu bildats som skall arbeta vidare med frågan. Utskottet anser vidare att det finns starka skäl som talar för att tillgodose motionärernas krav. Man framhåller även att det aktuella förslagsanslaget bör få överskridas om det behövs för att en försöksverksamhet med tillnyktringskliniker skall komma i gång i Stockholm. Vi får därför hoppas att det fortsatta arbetet i den gemensamma arbetsgruppen skall ge resultat.

Landstinget och de berörda kommunerna är beredda att hjälpa till när det gäller såväl det ekonomiska som det praktiska genomförandet av

Nr 55

Fredagen den
16 december 1977

Försöksverksamheten med tillnyktringsenheter

Fredagen den
16 december 1977

*Försöksverksam-
heten med
tillnyktringsenhe-
ter*

försöksverksamheten. Jag tror att denna utvidgade försöksverksamhet kommer att bli värdefull när det sedan gäller att permanenta verksamheten med tillnyktringskliniker.

Herr talman! Jag har orsak att känna mig ganska nöjd och ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

STINA ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag har begärt ordet närmast med anledning av motionen 1977/78:196.

De problem som vi har genom alkoholismen och dess verkningar i Storstockholmsområdet tror jag är väl kända för kammarans ledamöter. Också av tidsskäl finner jag det mindre motiverat att här närmare gå in på detta.

Vad vi som motionärer i första hand reagerade mot i propositionen var, som också Margareta Andrén anförde i sin motion, att Stockholmsregionen icke återfanns bland de områden, som på försök skulle få tillnyktringskliniker. En mycket stor del av det totala antalet alkoholskadade i landet återfinns i Stockholmsområdet. Vi har också speciella sociala bakgrundsproblem i storstadsområdena, som gör det motiverat att utöver den planerade verksamheten i Göteborg få till stånd en försöksverksamhet i Stockholmsområdet.

Herr talman! Jag har icke något särskilt yrkande i den här frågan. Naturligtvis hade jag helst sett, att utskottet direkt hade anslutit sig till det i motionen väckta förslaget om tillnyktringsklinik i Stockholmsområdet. Socialutskottets skrivning är dock positiv, och Margareta Andrén har framhållit de positiva inslagen i den. Utskottet framhåller till slut att det finns starka skäl som talar för ett tillgodoscande av de önskemål som framförts i motionerna.

Då jag hyser den förhoppningen att den nämnda arbetsgruppen skall komma fram till ett positivt resultat för Stockholmsområdet i det här avseendet, ber jag att få yrka bifall till socialutskottets hemställan.

I detta anförande instämde Pär Granstedt (c).

GÖRAN KARLSSON (s):

Herr talman! Eftersom motionärerna är nöjda med utskottets skrivning, tror jag att kammarans ledamöter håller mig räkning för att jag nöjer mig med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5 Vissa anslag inom industridepartementets verksamhetsområde

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1977/78:32 med anledning av propositionen 1977/78:25 med förslag om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 i vad avser vissa anslag inom industridepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

FÖRSTE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 2 (Företags- och branschfrämjande åtgärder)

Regeringen hade i propositionen 1977/78:25 bilaga 11 under punkten 2 (s. 81) föreslagit riksdagen att godkänna de ändringar i riktlinjerna för branschfrämjande åtgärder som föredragande statsrådet hade förordat.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1977/78:202 av Ingvar Svanberg m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts om marknadsåtgärder på tekoområdet.

Utskottet hemställde

att riksdagen, med avslag på motionen 1977/78:202 godkände i propositionen 1977/78:25 bilaga 11 under punkten 2 angivna ändringar i riktlinjerna för branschfrämjande åtgärder.

Reservation hade avgivits

1. av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Arne Blomkvist, Nils Erik Wååg, Karl-Erik Häll, Rune Jonsson i Husum och Wivi-Anne Radesjö (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen 1977/78:25 bilaga 11 punkten 2 och med bifall till motionen 1977/78:202 godkände av reservanterna angivna ändringar i riktlinjerna för branschfrämjande åtgärder.

Punkten 11 (Kraftstationer m. m.)

Regeringen hade i propositionen 1977/78:25 bilaga 11 under punkten 12 (s. 103–116) föreslagit riksdagen att

1. godkänna att den andra ombyggnadsetappen i Näs kraftstation fördes till vattenfallsverkets projektreserv,

2. bemyndiga regeringen att godkänna ett i propositionen redovisat

Nr 55

Fredagen den
16 december 1977

*Vissa anslag inom
industrideparte-
mentets verksam-
hetsområde*

Fredagen den
16 december 1977

*Vissa anslag inom
industridepartementets verksamhetsområde*

konsortialavtal mellan statens vattenfallsverk och Gotlands kommun i vad det innefattade ekonomiska förpliktelser för staten,

3. till Kraftstationer m. m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett investeringsanslag av 496 500 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats

dels den med anledning av propositionen väckta motionen 1977/78:203 av Ingvar Svanberg m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen gav regeringen som sin mening till känna vad i motionen anförts om en ny elkabel-förbindelse mellan Gotland och fastlandet,

dels den under allmänna motionstiden vid 1976/77 års riksmöte väckta motionen 1976/77:1242 av Bernt Ekinge m. fl. (fp), vari hemställts att riksdagen skulle

1. uttala att eltaxan på Gotland i princip borde vara jämställd med förhållandena på fastlandet,

2. ge regeringen till känna vad som i övrigt anförts i motionen.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till regeringens förslag godkände att den andra ombyggnadsetappen i Näs kraftstation fördes till vattenfallsverkets projektreserv,

2. att riksdagen skulle

a) med bifall till regeringens förslag bemyndiga regeringen att godkänna konsortialavtalet mellan statens vattenfallsverk och Gotlands kommun i vad det innefattade ekonomiska förpliktelser för staten,

b) med bifall till regeringens förslag till Kraftstationer m. m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett investeringsanslag av 496 500 000 kr.,

c) avslå motionen 1977/78:203,

d) avslå motionen 1976/77:1242 såvitt den ej tillgodosågs enligt utskottets hemställan i övrigt.

Reservation hade avgivits

2. av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Arne Blomkvist, Nils Erik Wååg, Karl-Erik Häll, Rune Jonsson i Husum och Wivi-Anne Radesjö (samtliga s) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) med bifall till regeringens förslag bemyndiga regeringen att godkänna konsortialavtalet mellan statens vattenfallsverk och Gotlands kommun i vad det innefattade ekonomiska förpliktelser för staten,

b) med anledning av regeringens förslag till Kraftstationer m. m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 anvisa ett investeringsanslag av 451 500 000 kr.,

c) med bifall till motionen 1976/77:1242 i ifrågavarande del och motionen 1977/78:203 som sin mening ge regeringen till känna vad re-

servanterna anført om en ny elkabelförbindelse mellan fastlandet och Gotland,

d) avslå motionen 1976/77:1242 såvitt den ej tillgodosågs enligt reservanternas hemställan i övrigt.

Punkten 16 (Beviljande av statliga investeringsgarantier)

Regeringen hade i propositionen 1977/78:25 bilaga 11 under punkten 18 (s. 126–129) föreslagit riksdagen att medge att statlig garanti till lån för investeringar fick beviljas under år 1978 i enlighet med vad föredragande statsrådet hade förordat.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1977/78:201 av Ingvar Svanberg m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad som i motionen anförts om villkoren för statliga investeringsgarantier, och

1977/78:204 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen skulle avslå förslaget i propositionen 1977/78:25 bilaga 11 under punkten 18 om statlig garanti till lån för investeringar under år 1978.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1977/78:201 och 1977/78:204 medgav att statlig garanti till lån för investeringar fick beviljas under år 1978 i enlighet med vad som förordats i propositionen 1977/78:25 bilaga 11 under punkten 18.

Reservation hade avgivits

3. av Ingvar Svanberg, Hugo Bengtsson, Arne Blomkvist, Nils Erik Wååg, Karl-Erik Häll, Rune Jonsson i Husum och Wivi-Anne Radesjö (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa

1. att riksdagen med anledning av regeringens förslag, med bifall till motionen 1977/78:201 och med avslag på motionen 1977/78:204 medgav att statlig garanti till lån för investeringar fick beviljas under år 1978 i enlighet med vad reservanterna hade förordat,

2. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna i övrigt anført.

HUGO BENGTTSSON (s):

Herr talman! I detta betänkande från näringsutskottet har vi haft att ta ställning till propositionen 25 med en rad förslag om tilläggsanslag på olika områden. Det är endast fyra punkter jag kommer att kommentera. I tre av dessa har vi socialdemokrater avgivit reservationer.

Under punkten 2. Företags- och branschfrämjande åtgärder, föreslår statsrådet att det anvisas ett reservationsanslag av 58 610 000 kr. Inom ramen för branschfrämjande åtgärder kan man i dag bl. a. erhålla stöd för marknadsföringsåtgärder på exportmarknaden. Nu föreslår statsrådet att pengarna också skall få användas med inriktning på hemmamark-

Nr 55

Fredagen den
16 december 1977

*Vissa anslag inom
industrideparte-
mentets verksam-
hetsområde*

Fredagen den
16 december 1977

*Vissa anslag inom
industridepartementets verksamhetsområde*

naden. Vi menar från socialdemokratiskt håll att detta är vällovligt.

Det är kanske främst tekoindustrin som nu behöver detta stöd. Kan vi genom att bidra till finansieringen av marknadsföringsåtgärder vid utställningar och mässor med inriktning på hemmamarknaden medverka till att svenska företag kan stärka sina avsättningsmöjligheter så är detta bra. Så långt råder det samstämmighet inom utskottet.

Men sedan menar vi, som framgår av reservationen 1, att stödet måste utformas så att det inte kan utgå till sådana företag, som även bedriver en mer omfattande importverksamhet av kläder eller i sin försäljning i stor omfattning samarbetar med företag som bedriver sådan verksamhet. Detta villkor skall också gälla marknadsföringsinsatser. Villkoren måste vara utformade så, att de inte kan omfatta också produkter som importerats.

Detta måste klart sägas ifrån från riksdagens sida. Vi vet hur det förhåller sig på många håll. Svenska företag inom tekobranschen bedriver i stor utsträckning import från lågprisländerna. Vi vet också att produktionen i stor omfattning sker i form av lönsömnad i fjärran länder, som har utomordentligt låga löner och allvarliga sociala förhållanden. Vi vill alltså ha en garanti för att stödet verkligen utgår till företag här i landet som själva tillverkar sina varor.

Utskottsmajoriteten säger att det enligt dess mening varken finns möjligheter eller anledning att formulera särskilda regler med definition på vad som är att anse som svenska produkter. Detta vänder jag mig bestämt emot. Sådana regler måste utformas, om vi skall nå syftet med det anslag som vi nu står i begrepp att ge den svenska tekoindustrin. Jag yrkar bifall till reservationen 1.

Under punkten 11, Kraftstationer m. m., föreslår statsrådet bl. a. också lösningar av Gotlands elförsörjning, och det är endast detta jag här kommer att uppehålla mig vid. Syftet med förslaget är att sänka elpriserna på Gotland så att de kommer att ligga på samma nivå som priserna på fastlandet och att säkra Gotlands tillgång på elström. Frågan är, som de flesta av kammarens ledamöter väl vet, inte ny. Riksdagen har som bekant 1976 närmast gjort en beställning, där man krävde en utjämning av elpriserna mellan Gotland och fastlandet. Man krävde också lösningar av elförsörjningen i stort. När det därför nu i propositionen föreslås att denna prisutjämning skall komma till stånd enligt angivna riktlinjer, så har vi från socialdemokratisk sida inga erinringar. Vi tillstyrker förslaget på den punkten.

Men som framgår av reservationen 2 till utskottsbetänkandet så delar vi inte statsrådets och utskottsmajoritetens uppfattning när det gäller hur Gotland framdeles skall få sin elström. Statsrådet föreslår och utskottsmajoriteten tillstyrker att kraftsystemet på ön får sitt nytillskott genom att en dieselanläggning uppförs. Vi motsätter oss detta och förordar att de nya strömlieferanserna ordnas genom en ny kabelförbindelse från fastlandet. De stora prisskillnaderna på elström – strömmen har kostat 5–7 öre mer per kilowatt på Gotland än på fastlandet – är hu-

vudsakligen beroende på att elförsörjningen i hög grad är baserad på oljekraft. Vi kan därför inte tillstyrka förslaget om byggande av en ny dieselanläggning. Vidare bör vi uppmärksamma risken att oljeförsörjningen kan bli störd och att kraftiga prisökningar på olja kan förväntas i framtiden.

Mot denna bakgrund anser vi utomordentligt starka skäl tala för att Gotlands elförsörjning mera långsiktigt löses genom att en elkabel dras från fastlandet. Det ger också en säkrare lösning. Vi yrkar därför att det av regeringen föreslagna tilläggsanslaget, som avser en ny dieselanläggning på Gotland, skall räknas ner med 45 milj. kr. och att riksdagen anmodar regeringen att snarast lägga fram förslag om en ny kabelförbindelse.

Med det anförda yrkar jag bifall till reservationen 2.

Under punkten 16, Beviljande av statliga investeringsgarantier, har vi att ta ställning till förslaget om förlängning av det tidigare i år fattade beslutet om statlig garanti till lån för investeringar, att gälla även under 1978, och förslaget om att sådana lån skall få beviljas inom ramen för en garanti av 1 miljard kronor.

Motivet bakom förslaget var, som kammarens ledamöter säkert erinrar sig, att stimulera industriinvesteringarna. Från socialdemokratiskt håll ställde vi oss utomordentligt tveksamma till förslaget. Vi framhöll då, liksom vi nu gör i reservationen 3, att den stimulanseffekt som systemet avses ge är utomordentligt tvivelaktig. Systemet kan inte motiveras från vare sig konjunkturpolitiska eller kreditpolitiska utgångspunkter. När vi tidigare i år behandlade frågan sade vi att vi under vissa bestämda förutsättningar inte ville motsätta oss förslaget, och detta gäller även nu, eftersom vi har att uttala oss om en förlängning av systemet under 1978.

Garantier av den art det här är fråga om kan få en styrande effekt på strukturutvecklingen. Därför måste aktuella investeringar sättas in i ett övergripande planeringssammanhang. Detta innebär att investeringsprojekt av typen järn- och stålindustri alltid bör prövas av regeringen och att andra projekt av strukturförverkande karaktär bör prövas av styrelsen för den strukturfond som vi har föreslagit.

Visserligen har riksdagen i förra veckan avslagit vårt förslag om inrättande av en strukturfond, som just på detta område skulle ha kunnat uträtta så mycket, men det innebär inte att vår principiella inställning till hur dessa frågor skall lösas har förändrats. Det av regeringen föreslagna systemet med investeringsgarantier har inte medverkat till någon lösning av problemet hur man skall få fart på investeringarna inom näringslivet. Sedan beslutet fattades i våras har som bekant inte ett enda lån beviljats enligt detta system. Det, om något, talar väl sitt tydliga språk.

Från den socialdemokratiska sidan har vi hela tiden kraftigt understrekat nödvändigheten av ökade industriinvesteringar och samtidigt pekat på den inriktning man borde ha gett den ekonomiska politiken för att kunna åstadkomma denna stimulans. Från borgerligt håll har man dock inte velat lyssna på oss. Hade man gjort det, hade resultatet varit

Fredagen den
16 december 1977

*Vissa anslag inom
industridepartementets verksamhetsområde*

ett annat än det vi nu upplever.

Med detta yrkar jag bifall även till reservationen 3.

Herr talman! Låt mig sedan också med ett par ord beröra en annan punkt i detta betänkande, den punkt som behandlar bidrag till Götaverken. När riksdagen i våras behandlade varvsfrågorna hade vi att ta ställning till ett förslag från näringsutskottet om att regeringen under hösten skulle förelägga riksdagen ett definitivt förslag till lösning beträffande det s. k. Lindholmenprojektet. Riksdagen biföll som bekant näringsutskottets förslag.

Regeringen har nu framfört förslaget i den här propositionen, och det hälsar vi med tillfredsställelse. Det innebär att Lindholmens varv nu kan användas för utbildning och forskning men också för viss produktion. Verksamheten beräknas sysselsätta 300 personer. En stor del av dessa räknar man med kan rekryteras från varven i Göteborg. Detta är verkligen tillfredsställande mot bakgrund av det dåliga sysselsättningsläget inom varvsindustrin. Men minst lika betydelsefullt är att utbildningsplatser för ungefär 600 elever tillskapas.

Jag vill, herr talman, med det sagda ge uttryck för den tillfredsställelse jag känner över att detta projekt med dagens beslut kommer att vara i hamn. Med det anförda ber jag att få yrka bifall till samtliga tre reservationer som är fogade vid näringsutskottets betänkande nr 32.

KARL HALLGREN (vpk):

Herr talman! De frågor som behandlas i näringsutskottets betänkande nr 32 gäller återigen stödåtgärder till storbolagen. Vi har från vpk tagit upp en punkt, p. 18 i bil. 11 till propositionen 1977/78:25. Där föreslås att statlig garanti till lån för investeringar får beviljas också under 1978. Det ursprungliga förslaget – som tidigare godkänts av riksdagen – innebar att kreditgarantier av det slaget skulle upphöra i och med 1977 års utgång.

Detta garantisystem är så konstruerat att det i första hand gynnar storbolagen. Statliga investeringsgarantier ges inte till investeringar som inte uppgår till 5 milj. kr. Det innebär att mindre företag, som skulle vara i behov av mindre lån än på 5 milj. kr., inte kan komma i fråga för garantierna.

Vänsterpartiet kommunisterna kan inte finna en förlängd giltighetstid för åtgärden i tidigare riksdagsbeslut i denna fråga nödvändig. Det bör också poängteras, som tidigare sagts, att företagen hittills inte utnyttjat dessa investeringsgarantier. Att nu – genom att något uppluckra bestämmelserna för erhållande av statliga investeringsgarantier – försöka förmå företagen att utnyttja denna statliga stödform är enligt vår mening både överflödigt och oriktigt.

Vpk har i motionen 204 yrkat avslag på denna del av regeringens förslag. Vårt parti anser att de medel som eventuellt skulle komma att tas i anspråk av storföretagen borde avsättas till åtgärder för stöd till små och medelstora företag. Dessutom har vi när propositionen 95 behand-

lades tidigare lagt fram alternativa förslag om den ekonomiska politiken. Men dessa har tyvärr avslagits.

Jag vill med det anförda yrka bifall till motionen 204.

BENGT SJÖNELL (c):

Herr talman! I betänkandet nr 32 behandlar näringsutskottet regeringens förslag om tilläggsbudget I i vad avser vissa anslag inom industridepartementets verksamhetsområde samt ett antal motioner. Betänkandet innehåller 16 punkter, och utskottet är enigt när det gäller att tillstyrka regeringens olika förslag på samtliga punkter utom tre. I dessa tre avseenden har reservationer avgivits, och Hugo Bengtsson har alldeles nyss redogjort för dem. Dessutom har vpk i en motion yrkat avslag på förslaget om särskilda investeringsgarantier.

Jag kommer att behandla de två reservationer som betecknats nr 1 och nr 3 – reservation nr 2 kommer min partikollega Fritz Börjesson att kommentera. Jag skall dessutom mycket kort beröra vpk-motionen nr 204.

Den första reservationen bygger på en motion av Ingvar Svanberg m. fl. och tar sikte på vad som sägs i propositionen beträffande marknadsföringsåtgärder på tekoområdet. I propositionen understryker departementschefen att de regler som hittills har gällt inte har givit någon möjlighet att inom ramen för de branschfrämjande åtgärderna ge stöd för marknadsföringsåtgärder med inriktning på hemmamarknaden, en verksamhet som ju är utomordentligt viktig.

Det kan inte nog understrykas hur väsentligt det är att även de mindre företagen och kanske speciellt företagen inom tekoområdet får en tillräckligt effektiv marknadsföringsorganisation. Dessa företag är i första hand hemmamarknadsföretag, och av självklara skäl inriktas deras marknadsföring på denna marknad. Det föreligger också ett mycket stort intresse för sådana åtgärder från företagets sida.

Propositionens förslag innebär att reglerna för bidrag till konsultundersökningar i omställningsfrämjande syfte ändras så att bidrag kan ges för kollektiva marknadsföringsåtgärder, t. ex. mässor, utställningar och försäljningskampanjer med inriktning på hemmamarknaden.

Som vi hörde av Hugo Bengtsson, har man från socialdemokratiskt håll i och för sig inte någonting att invända mot att reglerna förändras i den angivna riktningen, men man vill ändå från det hållet komma med ett förbud. Man vill förbjuda företag som importerar tekovaror att utnyttja de föreslagna åtgärderna. Man säger att det måste skapas särskilda regler som förhindrar att stödet kommer att avse produktion från utlandet.

Hugo Bengtsson sade nyss att det är alldeles uppenbart att sådana regler måste till, och han kunde inte godta utskottsmajoritetens invändning att det är svårt att tillskapa dessa regler. Hugo Bengtsson sade att man måste göra en analys av förutsättningarna och sedan utforma regler. Det är lätt att säga tulipanmaros, men det är som bekant betydligt svårare att göra en. Att få till stånd regler av det slag reservanterna önskar är

Nr 55

Fredagen den
16 december 1977

*Vissa anslag inom
industrideparte-
mentets verksam-
hetsområde*

Fredagen den
16 december 1977

*Vissa anslag inom
industridepartementets verksamhetsområde*

nog näst intill omöjligt, därför att reglerna måste vara klara, distinkta och entydiga. Verkligheten är så pass komplicerad i de här sammanhangen att sådana regler inte går att fastställa. Utskottet anser dessutom att det inte heller finns någon anledning att införa sådana regler därför att de för med sig en onödig och förmodligen fullkomligt orimlig byråkrati. Vi avstyrker alltså från utskottsmajoritetens sida motionärernas och reservanternas förslag.

Jag skall sedan säga några ord om reservationen 3. Jag vill även beröra motionen 204 från vpk, där man helt enkelt yrkar avslag på propositionens förslag – som innebär att de statliga investeringsgarantierna skall förlängas och att lån skall kunna beviljas under 1978 i enlighet med vad föredragande statsrådet förordat.

Låt mig ta reservanterna först. De anför att man i det här sammanhanget måste få en mer centraliserad ordning när det gäller att fatta beslut. Motionskraven är en upprepning av krav som framställdes i samband med att det här systemet infördes. Socialdemokraternas partimotion gällde den gången inrättandet av en strukturfond – ett krav som återkommit i år. Utskottet sade då att det är alldeles uppenbart att samhället på olika sätt måste utöva inflytande på industrins strukturutveckling.

De investeringsgarantier som vi nu talar om måste självfallet också – som vi ser det från vår sida – inordnas i denna rampolitik, men det är utomordentligt långt från det till att godta motionärernas och reservanternas förslag om en centralstyrning av alla mer omfattande investeringsbeslut inom industrin. Här har vi, herr talman, en klar ideologisk vattendelare. Det är väsentligt att detta får komma fram och att det understryks. Vi menar att man kan och bör dra upp ramar från samhällets sida när det gäller industrins verksamhet, men vi avvisar bestämt kravet att några centralbyråkrater skall sitta och dirigera industrins investeringar och industrins verksamhet i detalj. De är inte skickade till det. De har över huvud taget inte kompetens att klara ett så utomordentligt svårt arbete som det är fråga om. Det måste fackfolket på området, nämligen de som arbetar inom industrin och företagsamheten, sköta inom de ramar samhället drar upp.

Jag vill tillägga, herr talman, att förra gången den här frågan behandlades avstyrktes motionen om en strukturfond av näringsutskottet i dess betänkande nr 24. Vi har anledning att understryka de synpunkter som den gången framfördes och dem som jag nu framfört. Vi bör avslå den här motionen liksom vi tidigare avslagit de nämnda motionsförslagen.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde Erik Hovhammar (m).

FRITZ BÖRJESSON (c):

Herr talman! Jag skall göra några kommentarer med anledning av reservationen 2 i utskottets betänkande nr 32, som gäller energi till Gotland.

Fredagen den
16 december 1977

*Vissa anslag inom
industrideparte-
mentets verksam-
hetsområde*

Reservanternas talesman sade tidigare här att man borde tänka på att trygga Gotlands energiförsörjning på längre sikt, och han anmodade regeringen att lägga ut en kabelförbindelse. Det låter litet egendomligt, åtminstone för mig som följt frågan. Socialdemokraternas hantering av den här frågan är ett typexempel när det gäller att belysa socialdemokraternas omställning från regeringsparti till oppositionsparti – där oppositionen så att säga blir ett självändamål. Ingenting kan mera typiskt dokumentera det än just näringsutskottets betänkande med den slingriga väg som socialdemokraterna har använt i detta ärende.

I reservation nr 2 föreslås en elströmskabel till Gotland i stället för den lösning som propositionen innehåller och som bl. a. innebär en ny dieselanläggning med två block. Reservanterna skriver ordagrant att denna dieselanläggning "kan – – – inte tillstyrkas".

Vad är det då som har hänt och som ger mig anledning till dessa kommentarer? I oktober 1970 överlämnade Vattenfall en utredning med förslag om en likströmskabel till Gotland. Samtliga remissinstanser var positiva. Regeringen gav inget besked huruvida man avsåg att göra någonting åt frågan om kabel till Gotland utan var helt tyst.

Den 16 februari 1973 meddelade industriminister Rune Johansson att han inte var beredd att i proposition till riksdagen föreslå medel till en likströmsförbindelse med Gotland. Vid samma tillfälle utgick han från att AB Gotlands kraftverk i stället skulle bygga en lokal produktionsanläggning med dieselmotorkraft.

Nu är det egentligen för sent att satsa på en likströmskabel, om frågan skall lösas så att Gotland får den energi som man behöver inom rimlig tid för att klara igångkörningen av Slite nya cementfabrik under 1979, som avsetts. Men hade den socialdemokratiska regeringen sagt ja när Vattenfall ville lägga ut denna kabel 1970, hade Gotland fått sin energiförsörjning tryggad – och vid en tid då man behövde energin. Man hade också sluppit de ofördelaktiga verkningarna av oljekrisen 1973 och 1974. I stället har gotlänningarna enligt sina noggranna beräkningar sedan 1973 fått betala 80 milj. kr. i överpriser på elströmmen. Nu kostar dieselanläggningen i två block just 80 milj. kr.

I regeringens proposition föreslås att Vattenfall skall överta samtliga elproduktionsanläggningar på Gotland och sedan hålla elpriserna där på samma nivå som tillämpas på fastlandet.

I dag beräknas, enligt de handlingar som har förelegat i utskottet, att en elkabel på 130 MW skulle kosta 170 milj. kr. Om det är någonting som har försumrats, så får man säga att lösningen sorgeligen har försumrats av den socialdemokratiska regeringen under de gångna åren. Därför finns inget annat hållbart alternativ i dag än det som den nuvarande regeringen har lagt fram.

Utredningarna från Vattenfall säger att en elkabel i dag inte är lönsam. Jag vill minnas att den nuvarande energiministern som sin mening har uttalat att han inte helt avvisar en elkabel till Gotland i framtiden. Men på grund av det resonemang som Vattenfall fört har man nu gått på

Fredagen den
16 december 1977

*Vissa anslag inom
industridepartementets verksamhetsområde*

den här linjen. I framtiden kan, med inlemmande av de anläggningar som enligt handlingarna föreligger, denna likströmskabel användas för leverans av ström i båda riktningarna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

HUGO BENGTSSON (s):

Herr talman! Bengt Sjönell menar att det skulle vara svårt för statens industriverk att dra upp de riktlinjer efter vilka företagen skulle få de bidrag som nu föreslås utgå för kollektiva marknadsföringsåtgärder med inriktning på hemmamarknaden. Det bör emellertid inte bli så förskräckligt svårt. Avsikten med anslaget är väl ändå att öppna möjligheter att främja den svenska tekoindustrin och inte att anslå medel för att marknadsföra importerade tekovaror? Jag tror inte att det skulle vara så svårt att säga till industriverket: Ni skall se till att de företag som får pengar för dessa ändamål är sådana som själva tillverkar sina varor i detta land. – På det sättet gagnar vi tveklöst bäst den svenska tekoindustrin.

Bengt Sjönell kom också in på frågan om garantilånen. Om dessa lån skall ges till angelägna industriprojekt krävs det en övergripande planering. I annat fall kan de komma att motverka sitt syfte. Och syftet är att de skall främja en socialt anpassad strukturutveckling.

Fritz Börjesson underströk i sitt uttalande om Gotlands elförsörjning vad statsrådet har sagt i sin proposition. Och statsrådet stöder sig på kalkyler från Vattenfall enligt vilka en dieselanläggning skulle bli billigare än en elkabel. Jag är övertygad om att det är ett riktigt konstaterande om man ser kortsiktigt på frågan. Men i ett längre perspektiv kommer det säkerligen att visa sig att en elkabel är vida överlägsen ett dieselaggregat. Dessutom redovisas inte kalkylerna i propositionen, så vi har att skriva på mer eller mindre in blanco. Om inte den borgerliga regeringen hade misskött elenergifrågan hade det varit en betydligt enklare match att dra elkabeln från fastlandet till Gotland. Jag är övertygad om att det hade varit en mycket effektivare och långsiktigt betydligt bättre lösning.

BENGT SJÖNELL (c):

Herr talman! Jag instämmer självfallet i vad Hugo Bengtsson säger om att bidragen för kollektiva marknadsföringsåtgärder med inriktning på hemmamarknaden skall gå till svenska industrier och inriktas på produktion inom Sverige avsedd för den svenska hemmamarknaden.

Men när det gäller att fastställa sådana detaljbestämmelser som Hugo Bengtsson och hans kolleger bakom reservationen vill införa upprepar jag vad jag sade i mitt förra inlägg, att det är praktiskt taget omöjligt att få entydiga bestämmelser. Det framgår bl. a. av vad som skrivs både i motionen och av reservanternas. Man rör sig med kautschukuttryck som t. ex. företag som "i stor omfattning samarbetar med företag som driver sådan importverksamhet". Vad menas då med "i stor omfattning"? Var går gränsen, om omfattningen börjar bli mindre? Ett annat uttryck

som används är "mer omfattande". Vad är mer omfattande och vad är mindre omfattande? Det här är, som jag sade, begrepp som det är hart när omöjligt t. o. m. för de skickligaste lagskrivare att göra detaljerade bestämmelser om.

Jag har fullt förtroende, herr talman, för statens industriverks förmåga att i aktuella fall göra en rimlighetsbedömning och ge rättvisande anvisningar om hur medlen skall användas i det syfte som motionärerna och reservanterna anger och som även vi instämmer i, nämligen att pengarna skall förbehållas svenska företag som producerar för den svenska marknaden. Men gränsfallen är så pass svåra att de omöjliggör detaljerade bestämmelser.

När det sedan gäller strukturgarantilånen är det väl ganska onödigt att vi fortsätter debatten, eftersom vi här har en grundläggande ideologisk skillnad. Hugo Bengtsson säger att det är klart att här måste komma till en centralstyrning, en övergripande planering. Allt det där är ju honnörsord för en omfattande centralbyråkratisk verksamhet, det som i själva verket är socialistisk planhushållning – och den avvisar vi. Vi har tidigare sagt att samhället måste fastställa ramar inom vilka de enskilda företagen får röra sig under fullt ansvar. Vi avvisar däremot centralstyrningar som vi anser bara leder till en helt omöjlig byråkrati och dessutom till inkompetens i beslutsfattandet.

Även i det här fallet, herr talman, har jag fullt förtroende för statens industriverks möjligheter att handla. Statens industriverk är en erfaren myndighet, som kan se över hela fältet och stå för den övergripande ledning av projekten som – det kan vi vara överens om – bör kunna fordras i sådana här fall. Men vi avvisar som sagt varje slags socialistisk planhushållning.

FRITZ BÖRJESSON (c):

Herr talman! Hugo Bengtsson kunde inte på något sätt skjuta sönder den historik över den här frågans gång som jag lämnade. Om man hade en långsiktig lösning i tankarna hela tiden, varför kom man då inte i gång med det här arbetet? Gotlänningarna begärde det flera gånger, och det framställdes interpellationer här i riksdagen, men arbetet har inte kommit i gång.

Nu säger Hugo Bengtsson att vi har en kortsiktig lösning. Ja, det är klart att lösningen blir kortsiktig när man har låtit tiden gå. Slite cementfabrik kör ju i gång 1979, och då behövs det mer ström än man nu har på Gotland; det vet hela näringsutskottet om, för vi har ju varit där. Nu blir det alltså en kortsiktig lösning på grund av den gamla regeringens sätt att handlägga frågan.

HUGO BENGTSSON (s):

Herr talman! Fritz Börjesson försöker skylla på den gamla regeringen och menar att den skulle vara skuld till att vi nu får denna kortsiktiga lösning. Fritz Börjesson, säg i stället som det är! Det är ni som har

Nr 55

Fredagen den
16 december 1977

*Vissa anslag inom
industridepartementets verksamhetsområde*

Fredagen den
16 december 1977

*Vissa anslag inom
industrideparte-
mentets verksam-
hetsområde*

försummat elenergifrågan under det år ni har suttit i regeringsställning. Detta är den direkta anledningen till att ni inte nu vill dra en kabel. Det ligger, höll jag på att säga, i luften att oljepriserna framöver kommer att stegras – ganska kraftigt, detta har vi anledning att räkna med enligt tillgängliga uppgifter tid efter annan. Det talar för att det här kommer att bli en mycket dyrbar lösning sett på sikt. Hade man avklarat elenergifrågan i stort hade man kunnat få en mera varaktig och vettig lösning också här.

Sedan till Bengt Sjönell och frågan om stödet till tekoindustrin som vi nu diskuterar. Om vi från riksdagens sida ger ett klart besked till statens industriverk, att man naturligtvis får göra de rimlighetsbedömningar man kan kräva när det gäller att handlägga det enskilda ärendet, men samtidigt talar om att pengarna skall användas på ett sådant sätt att de inte slösas bort på importvaror utan att man skall gynna svensk tekoindustri, så tror jag att vi löser de här frågorna som vi nu diskuterar på ett vettigt sätt.

Statsrådet OLOF JOHANSSON:

Herr talman! Hugo Bengtsson som brukar vara en hygglig person har inte läst in det här ärendet särskilt väl, annars skulle han inte komma med de här anklagelserna mot regeringen.

Låt mig först säga att det här är en fråga som har långhalats och förhalats sedan början på 1970-talet. När vi väl hade utrett den och gjort de kalkyler som behövdes tog det ett knappt halvår att få en förhandlingsuppgörelse nu i somras i juli månad. Det är det första som är viktigt att konstatera. De kalkyler som vi bygger detta på finns hos Vattenfall – det är bara att fråga efter dem. Där kunde man konstatera att vid ett oljepris på 40 kr. per gigakalori är en lokal produktion 10 milj. kr. billigare per år för gottlänningarna och för samhället än varje kabelalternativ. Skillnaderna är mellan 75,8 milj. kr. och 85,2 milj. kr. i det billigaste kabelalternativet. Jag har siffrorna här om Hugo Bengtsson vill titta på dem.

Det finns några andra saker som är viktiga att konstatera i sammanhanget. Nu har Vattenfall i fortsatt utredningsarbete beträffande produktionsutbyggnaden på Gotland funnit att ett dieselmotorskraftverk lokaliserat till Visby med s. k. gaspannor för samtidig produktion av el och värme är den bästa lösningen. Genom att kraftverket sålunda utförs som kraftvärmeverk kan bränslet utnyttjas mycket effektivt och betydande mängder bränsle sparas jämfört med separat produktion av el och varmvatten. Vattenfalls styrelse har fattat principbeslut om denna utbyggnad. Det faktum att kommande produktionstillskott på Gotland består i ett lokalt kraftverk utesluter inte heller möjligheten att senare bygga en kabel om utvecklingen skulle motivera detta.

Jag noterar med tillfredsställelse att utskottsmajoriteten instämmer i propositionens uttalande om att ett mindre, kolbaserat kraftverk i Slite skall noga prövas. Under alla förhållanden fordras en utbyggnad på Gotland för att klara den situation som uppstår vid tillfälliga fel på en even-

tuell framtida kabel. Den nu planerade utbyggnaden är alltså motiverad oberoende om den framtida utvecklingen skulle leda till installation av en kabel eller ej. Det är med nuvarande bedömningsunderlag totalekonomiskt den bästa lösningen.

Det finns en liten fråga som jag tycker att Hugo Bengtsson skall svara på. Om man följer det socialdemokratiska förslaget – på grund av den långhalning som den förra regeringen gjorde sig skyldig till – innebär det, eftersom man samtidigt har gett tillstånd till att Cementa kör upp sin kapacitet hösten 1979, elbrist på Gotland från samma tidpunkt. Hur har ni tänkt lösa den frågan?

Det går inte att i allmänna svepande ordalag hänvisa till handlingsförlamning hos den nuvarande regeringen, när ni var handlingsförlamade i sex år vad gäller den här frågan. Det går inte heller att på kort sikt installera en ny kabel, herr Bengtsson. Den tiden står inte till förfogande, fristen går ut hösten 1979. Jag tycker faktiskt att det förslag ni lägger fram är en förolämpning mot alla de gotlänningar som vet hur sådana här saker måste skötas. Om riksdagen skulle bifalla er reservation skulle det innebära att det blev elbrist på Gotland hösten 1979.

HUGO BENGTTSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! I propositionen står det följande: "Vattenfallsverket har utrett alternativen från totalekonomisk synpunkt med olika antaganden om den framtida produktionsutbyggnaden på fastlandet. Kalkylerna visar entydigt att det inte finns motiv för att nu besluta om utbyggnad av en ny kabel."

Någonting annat finns inte redovisat. Det finns inga siffror angivna. Ingen skall övertyga mig om att detta är en långsiktig lösning.

Nu uppfattade jag närmast att statsrådet menade att denna lösning har beredskapskaraktär och att vi kan behöva den som reserv. Vi får därför hoppas, när Vattenfall säger att man inte nu vill dra kabeln, att det är något som kommer på litet längre sikt. Vi skall vara fullt på det klara med att sett i längre tidsperspektiv är en elkabel från fastlandet till Gotland onekligen det billigaste alternativet. Jag tror också att den kommer så småningom.

Statsrådet OLOF JOHANSSON:

Herr talman! Det är möjligt att vi får en elkabel framöver. Det har jag inte uteslutit, och det står även i propositionen. Men då är det viktigt att komma ihåg en sak, och det är att den nuvarande kabeln, på 30 MW, blir för gammal någon gång under 1980-talet. Det är då man skall lägga ut en ny kabel, och det för att använda produktionskapacitet på Gotland som kan transiteras till fastlandet. Och det blir aktuellt om vi beslutar om ett mindre, kolbaserat kraftverk i Slite, samplanerat med den kolanvändning som redan finns vid cementfabriken.

Detta är den långsiktiga planeringen. Jag tycker det finns ett lättsinne i Hugo Bengtssons resonemang kring dessa saker, i synnerhet i reser-

Nr 55

Fredagen den
16 december 1977

*Vissa anslag inom
industridepartementets verksamhetsområde*

Fredagen den
16 december 1977

*Vissa anslag inom
industrideparte-
mentets verksam-
hetsområde*

vationen, som skulle innebära att man säger nej till den lösning som är helt nödvändig för att klara de akuta energibehoven. Det finns därför anledning för Hugo Bengtsson att svara på min fråga: Hur har ni tänkt klara energiproblemen till hösten 1979?

HUGO BENGTSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är nästan i mesta laget att begära att oppositionen, som inte har kontroll över hur regeringen sköter och bygger ut elförsörjningen i det här landet, skall svara på den frågan. Energiministern bör närmast svara på den själv. Hade vi suttit i regeringsställning och skött de här frågorna hade det inte varit några som helst problem. Då hade vi löst frågan på det sätt vi skrivit i reservationen.

Statsrådet OLOF JOHANSSON:

Herr talman! När jag började det här jobbet, Hugo Bengtsson, fanns det inte ett enda bud från Vattenfall om övertagande av anläggningarna på Gotland eller någon order utlagd på en kabel. Redan då var tiden långt gånngen för att över huvud taget få kabeln i drift till hösten 1979. Sådan var situationen.

BENGT SJÖNELL (c):

Herr talman! I mitt första inlägg kommenterade jag kanske Karl Hallgrens anförande och vpk:s motion en smula summariskt. Jag skall nu med ett par ord utveckla varför vi avstyrker motionsyrkandet.

I vpk-motionen, nr 204, anföras att strukturgarantisystemet till sin konstruktion är ett stöd för storbolagen. Man säger vidare att garantisystemet inte har visat sig ha någon stimulerande effekt på investeringarna eftersom det inte utnyttjats, och om det utnyttjas innebär detta att staten tar risker för investeringar som storkapitalet beslutar om. Det var detta resonemang som Karl Hallgren utvecklade i sitt inlägg.

Enligt vår bedömning är detta garantisystem inte bara en insats för de stora företagen. Systemet kan mycket väl användas och kommer säkerligen också att användas även av mindre och medelstora företag. Det är riktigt att de ännu inte har utnyttjat det, men det beror på de fruktansvärt dåliga konjunkturerna, något som jag inte behöver utveckla här. De ekonomiska förutsättningarna har varit miserabla, för att inte säga omöjliga. Dessutom har småföretagen en lång rad år under den socialdemokratiska regeringen kommit att känna allt större vanmakt och resignation när det gällt att planera för framtiden.

Det småföretagarpaket, som vi kommer att debattera här i morgon och som riksdagen förhoppningsvis antar, innebär en rad stimulanser för de små företagen. De kommer att få en helt annan – för att uttrycka det något poetiskt – hoppfull håg och fantasi. Mot den bakgrunden kommer säkert de mindre och medelstora företagen att utnyttja dessa garantier.

I sitt senaste inlägg modererade Hugo Bengtsson sin tidigare inställ-

ning. Han sade inte längre att det var kategoriskt nödvändigt med detaljerade regler, utan att man från riksdagens sida borde kunna instruera statens industriverk, när det fördelar pengarna, att i sin tillämpning se till att dessa enbart går till svenska företag. Riksdagen borde alltså ge industriverket anvisningar om att göra rimlighetsbedömningar i den riktningen.

Detta innebär emellertid, herr talman, att slå in öppna dörrar. I propositionen sägs nämligen att reglerna för bidrag till konsultundersökningar i omställningsfrämjande syfte ändras så att bidrag kan ges till kollektiva marknadsföringsåtgärder såsom mässor, utställningar, försäljningskampanjer m. m. med inriktning på hemmamarknaden i syfte att stärka avsättningsmöjligheterna för svenska tekoprodukter. Om riksdagen antar detta uttalande i betänkandet, som härrör sig från propositionen, är det alldeles klart att ett svenskt ämbetsverk följer det som en klar och kategorisk anvisning. Att gå på den linje som Hugo Bengtsson förordade i sitt inlägg är som sagt att slå in öppna dörrar.

Jag tycker det var ett framsteg att han gick ifrån sin kategoriska begäran om detaljerade regler och vill överlåta tillämpningen på industriverket. Det är också precis vad vi har sagt, nämligen att man skall uppdraga åt industriverket att göra en rimlighetsbedömning. Industriverket har också kapacitet och kompetens att göra en sådan.

KARL HALLGREN (vpk):

Herr talman! I mitt förra anförande sade jag att det här garantisystemet är så konstruerat att det i första hand gynnar storbolagen. Det är helt klart att så är fallet eftersom de företag som investerar för mindre än 5 milj. kr. inte kan komma i fråga. De flesta företag i detta land är ju mindre enheter, och många av dem är kanske i behov av lån som inte uppgår till 5 milj. kr. De bromsas alltså.

Nu sade Bengt Sjönell att småföretagens situation kommer att diskuteras i morgon, vilket jag också är medveten om. Därför skall jag inte gå in på de propåer som vi har för att lösa deras problem. Faktum är dock att man, om man sätter en gräns på 5 milj. kr., stänger ute många mindre företag som är i behov av ett lägre lånebelopp.

HUGO BENGTTSSON (s):

Herr talman! Bara ett par ord till Bengt Sjönell då det gäller detta stöd till tekoindustrin. Vad vi framför allt vänder oss mot är när man i utskottsmajoritetens betänkande skriver: "Enligt utskottets mening finns det varken anledning eller möjlighet att genom särskilda regler formulera någon generell definition av vad som är att anse som svenska produkter." Det är denna mycket lösliga skrivning som vi vänder oss emot. Vi menar att det skall bestämt sägas ifrån, så att statens industriverk vet vad man har att rätta sig efter. Det skall vara stöd till svensk tekoindustri och inte till importerade tekovaror.

Nr 55

Fredagen den
16 december 1977

*Vissa anslag inom
industridepartementets verksamhetsområde*

Fredagen den
16 december 1977

*Vissa anslag inom
industridepartementets verksam-
hetsområde*

BENGT SJÖNELL (c):

Herr talman! Till Karl Hallgren vill jag säga att han självfallet har rätt när han säger att många småföretag i egentlig mening inte har möjlighet att göra investeringar på 5 milj. kr. Dessvärre har dock den snabba penningvärdeförsämringen medfört att 5 milj. kr. inte är särskilt mycket när man skall investera i maskiner, när bara en enda maskin kan kosta någon miljon och kanske mer. Det finns alltså en stor grupp av s. k. medelstora företag och mindre företag på gränsen till medelstora, som utan vidare kommer över gränsen i fråga. I den mån som de minsta företagen inte kan utnyttja denna möjlighet finns det och kommer att tillskapas andra möjligheter, något som framgår av den proposition som vi skall behandla i morgon.

Till Hugo Bengtsson vill jag bara helt kort upprepa vad jag sagt tidigare. Det går inte att tillskapa detaljerade regler, som skulle utestänga importörer och sådana som i stor omfattning – som det sägs från motiönärernas sida – importerar produkter. Det går helt enkelt inte att fastställa sådana regler och få dem entydiga. Jag har sagt det åtskilliga gånger här i dag. Däremot har vi förtroende för att statens industriverk skall kunna tillämpa dessa regler. I mitt tidigare inlägg sade jag att det är att slå in öppna dörrar att kräva att industriverket skall få något slags anvisning från riksdagen, eftersom det av propositionen framgår att det är svenska företag, som det hela tiden är fråga om.

KARL HALLGREN (vpk):

Herr talman! Bengt Sjönell sade någonting om att jag i viss mån hade rätt. Men så tog han tillbaka detta med en gång och sade att penningvärdeförsämringen är så stor att det snart kommer att bli aktuellt för flera. Om inflationen skall fortsätta som den gjort det senaste året, är det klart att vilken småhandlare som helst kommer att kunna utnyttja 5-miljonersbeloppet. Det tar inte så många år att nå dit.

Sedan måste jag understryka vad vi tidigare sagt från kommunistiskt håll, nämligen att vi i princip är emot den form av stöd som utgår till det privata näringslivet och kapitalet, när man inte har någon som helst möjlighet att kontrollera och styra investeringar, vilkas användning inte går att överblicka. Vi har ett privatkapitalistiskt samhällssystem som går på kryckor, där snart 80 % av företagen måste ha statligt understöd eller stöd i någon form för att över huvud taget överleva. Då måste man fråga sig om vi skall fortsätta med den s. k. medicineringen. Vi säger för vår del – det har sagts tidigare här i kammaren från kommunistiskt håll – att det vore effektivare med aktiv dödshjälp åt det här systemet och att övergå till socialistisk planhushållning, som kan garantera både arbete och den sociala trygghet som man kräver av dem som har ansvaret för samhället.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hugo Bengtsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 32 punkten 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hugo Bengtsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	163
Nej	–	147
Avstår	–	2

Punkterna 3–10

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 11

M o m . 1

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av Ingvar Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Hugo Bengtsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 32 punkten 11 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hugo Bengtsson begärde

Nr 55

Fredagen den
16 december 1977

*Vissa anslag inom
industridepartementets verksamhetsområde*

Fredagen den
16 december 1977

*Vissa anslag inom
industridepartementets verksam-
hetsområde*

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat.

Ja – 162
Nej – 148
Avstår – 2

Punkterna 12–15

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 16

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 3 av Ingvar Svanberg m. fl. samt 3:o) motionen nr 204 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Hugo Bengtsson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Karl Hallgren begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 32 punkten 16 antar reservationen nr 3 av Ingvar Svanberg m. fl. röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 204 av Lars Werner m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Karl Hallgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 149
Nej – 10
Avstår – 151

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 32 punkten 16 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av Ingvar Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Hugo Bengtsson begärde

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 162
Nej - 138
Avstår - 12

Nr 55

Fredagen den
16 december 1977

*Inrättande av
regionala försäkringsrätter*

§ 6 Föredrogs

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1977/78:20 med anledning av propositionen 1977/78:66 om ändring i lagen (1970:742) om lönegarantiavgift, m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7 Inrättande av regionala försäkringsrätter

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande 1977/78:15 med anledning av propositionen 1977/78:20 med förslag till ändrad organisation för besvärsprovning inom socialförsäkringen m. m. jämte motioner.

I propositionen 1977/78:20 (socialdepartementet) hade regeringen föreslagit riksdagen

dels att anta de i propositionen framlagda förslagen till

1. lag om försäkringsdomstolar
2. lag om ändring i förvaltningsprocesslagen (1971:291)
3. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring
4. lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension
5. lag om ändring i lagen (1975:380) om delpensionsförsäkring
6. lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring
7. lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag
8. lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott
9. lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd
10. lag om ändring i studiestödslagen (1973:349)
11. lag om ändring i lagen (1959:552) om uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m.
12. lag om ändring i lagen (1959:551) om beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring
13. lag om införande av lagen om försäkringsdomstolar, m. m.

dels att godkänna de riktlinjer för organisationen av försäkringsrätterna m. m. som förordats i propositionen.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

"I propositionen föreslås att regionala försäkringsrätter skall inrättas för överprövning av framför allt ärenden som handläggs av de allmänna för-

*Inrättande av
regionala försäk-
ringsrätter*

säkringskassorna. Försäkringsrätterna skall överta de arbetsuppgifter som riksförsäkringsverkets besväravdelning och försäkringsrådet har f. n. De nya försäkringsrätterna avses bli lokaliserade till stockholmsområdet samt Jönköping och Umeå.

Försäkringsrätt föreslås bli domför med tre yrkesdomare. I ärendegrupper som tillsammans utgör drygt en tredjedel av ärendena skall dessutom två nämndemän delta i avgörandet. Lekmannamedverkan föreslås förekomma framför allt i sådana ärenden som i försäkringskassa har avgjorts av pensionsdelegation eller av försäkringsnämnd i dess helhet. I arbetsskadeärenden föreslås lekmannamedverkan förekomma generellt.

Genom att besvärspövningen bryts ut från riksförsäkringsverket får verket en mera renodlad inriktning på centrala lednings- och tillsynsfunktioner. I linje med detta föreslås att verket skall kunna inträda som part i förfarandet i försäkringsrätt med uppgiften att verka för en likformig och rättvis tillämpning av socialförsäkringsbestämmelserna. En särskild enhet föreslås inrättad inom riksförsäkringsverket för att svara för denna uppgift. Såvitt gäller den högsta instansen, vars namn föreslås ändrat till försäkringsöverdomstolen, skall förfarandet genomgående vara utformat som ett tvåparts-förfarande. De befogenheter som vissa socialförsäkringsorgan f. n. har att ex officio pröva beslut av lägre instans resp. underställa högre instans ett beslut för prövning föreslås försvinna i samband med att ett tvåparts-förfarande införs.

Besvärstiden i socialförsäkringsärenden föreslås bli förlängd från tre veckor till två månader. För att möjliggöra snabb och enkel rättelse föreslås försäkringsorganen under vissa förutsättningar bli skyldiga att ändra egna beslut som innehåller kvalificerade felaktigheter. Vidare föreslås att försäkringskassa alltid skall ta upp beslut till ny prövning när besvär har anförts av enskild. Om kassan finner besvären befogade skall den själv ändra beslutet i enlighet med yrkandet och det blir inte nödvändigt att försäkringsrätt prövar ärendet.

Lagstiftningen om den nya besvärorganisationen och därmed sammanhängande frågor föreslås träda i kraft den 1 januari 1979."

I detta sammanhang hade behandlats

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna

1977/78:65 av Wilhelm Gustafsson m. fl. (fp, s, c, m), vari hemställdes att riksdagen beslutade att förordna Borås som förläggningsort för försäkringsrätten i södra Sverige,

1977/78:66 av Hans Petersson i Röstånga m. fl. (fp, c, m), vari hemställdes att riksdagen i likhet med utredningen beslutade att de nya försäkringsrätterna blev lokaliserade till Stockholmsområdet, Umeå och Malmö-Lund,

1977/78:110 av Lars Schött m. fl. (m, s, c, fp), vari hemställdes att riksdagen fattade beslut om att den regionala försäkringsrätten i södra Sverige lokaliserades till Kalmar,

1977/78:121 av Anna-Greta Skantz (s) och Hans Gustafsson (s), vari hemställt att riksdagen gav 7 § i det i propositionen 1977/78:20 intagna lagförslaget den lydelse motionärerna föreslagit, innebärande att försäkringsrätt skulle vara domför med fem ledamöter, av vilka tre skulle vara försäkringsrättsråd eller försäkringsrättsassessorer samt två nämndemän,

1977/78:122 av Anna-Greta Skantz m. fl. (s), vari hemställt att riksdagen beslutade att en av de i propositionen 1977/78:20 föreslagna försäkringsrätterna lokaliserades till Malmö,

1977/78:139 av Sven Aspling m. fl. (s), vari hemställt

1. att riksdagen beslutade att nämndemän skulle delta i försäkringsrätts beslut i den utsträckning som gavs i motionen, innebärande att lekmän i princip borde delta i alla sådana mål i försäkringsrätt, där inte utgången var uppenbar – undantag från lekmannainflytandet förordades i mål om socialförsäkringsavgifter och om beräkning av pensionsgrundande inkomst.

2. att riksdagen beslutade uttala att regeringen borde utse nämndemän enligt de grunder som angavs i motionen, samt

1977/78:140 av Håkan Winberg (m) och Inger Lindquist (m), vari hemställt

1. att riksdagen uttalade att besvärspövningen i första instans inom socialförsäkringen borde anknytas till kammarrätterna,

2. att riksdagen – därest yrkandet 1 icke skulle bifallas – uttalade att bestämmelsen om att till försäkringsrättsråd och försäkringsrättsassessor skulle kunna utses även den som icke var lagfaren borde gälla endast under en övergångstid,

dels den under allmänna motionstiden vid 1976/77 års riksmöte väckta motionen 1976/77:180 av Bo Forslund m. fl. (s, c, m).

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. beträffande en anknytning av besvärspövningen till kammarrätterna avslå motionen 1977/78:140, yrkandet 1,

2. beträffande behörighet till domartjänster i försäkringsrätt med bifall till propositionen 1977/78:20 och med avslag på motionen 1977/78:140, yrkandet 2, anta 5 § i det i propositionen framlagda förslaget till lag om försäkringsdomstolar,

3. beträffande lekmanamedverkan i försäkringsrätt med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1977/78:121 och 1977/78:139, yrkandet 1, anta 7 § i det i propositionen framlagda förslaget till lag om försäkringsdomstolar,

4. beträffande val av nämndemän i försäkringsrätt med bifall till propositionen och med avslag på motionen 1977/78:139, yrkandet 2. anta

a. de delar av det i propositionen framlagda förslaget till lag om för-

Nr 55

Fredagen den
16 december 1977

*Inrättande av
regionala försäk-
ringsrätter*

Fredagen den
16 december 1977

*Inrättande av
regionala försäk-
ringsrätter*

säkringsdomstolar som inte behandlats under 2. och 3. ovan,

b. det i propositionen framlagda förslaget till lag om införande av lagen om försäkringsdomstolar, m. m.,

5. anta de i propositionen framlagda förslagen till

a. lag om ändring i förvaltningsprocesslagen (1971:291),

b. lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,

c. lag om ändring i lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension,

d. lag om ändring i lagen (1975:380) om delpensionsförsäkring,

e. lag om ändring i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring,

f. lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,

g. lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott,

h. lag om ändring i lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd,

i. lag om ändring i studiestödslagen (1973:349),

j. lag om ändring i lagen (1959:552) om uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m.,

k. lag om ändring i lagen (1959:551) om beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring,

6. beträffande riktlinjer för organisationen av försäkringsrätterna m. m.

a. med bifall till propositionen i fråga om förläggning av den norra försäkringsrätten till Umeå avslå motionen 1976/77:180,

b. med bifall till propositionen i fråga om förläggning av den södra försäkringsrätten till Jönköping avslå motionerna 1977/78:65, 1977/78:66, 1977/78:110 och 1977/78:122,

c. godkänna de riktlinjer för organisationen av försäkringsrätterna i övrigt som förordats i propositionen.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande lekmanamedverkan i försäkringsrätt av Sven Aspling, Gillis Augustsson, Doris Håvik, Eric Marcusson, Börje Nilsson, Christer Nilsson och Barbro Engman (samtliga s) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till motionen 1977/78:139, yrkandet 1, samt med anledning av motionen 1977/78:121 skulle anta av reservanterna föreslagen lydelse av 7 § förslaget till lag om försäkringsdomstolar,

2. beträffande val av nämndemän i försäkringsrätt av Sven Aspling, Gillis Augustsson, Doris Håvik, Eric Marcusson, Börje Nilsson, Christer Nilsson och Barbro Engman (samtliga s) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:139, yrkandet 2, och med anledning av propositionen skulle

1. anta de delar av det i propositionen framlagda förslaget till lag om försäkringsdomstolar som inte behandlats under 2 och 3 med de ändringar att 8–10 §§ skulle erhålla av reservanterna föreslagen lydelse,

2. anta det i propositionen framlagda förslaget till lag om införande av lagen om försäkringsdomstolar m. m. med de ändringar att dels 12 § skulle utgå, dels 13–15 §§ skulle betecknas 12–14 §§,

3. ge regeringen till känna vad reservanterna anfört om tillsättande av nämndemän i försäkringsrätt,

beträffande riktlinjer för organisationen av försäkringsrätterna m. m. såvitt avsåg förläggningssort för den södra försäkringsrätten

3. av Gösta Andersson (c) som ansett att utskottet under 6 b bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:110 och med avslag på dels propositionen i vad den avsåg förläggning av den södra försäkringsrätten till Jönköping, dels motionerna 1977/78:65, 1977/78:66 och 1977/78:122 uttalade att nämnda försäkringsrätt borde förläggas till Kalmar,

4. av Maj Pehrsson (c) som ansett att utskottet under 6 b bort hemställa att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:65 och med avslag på dels propositionen i vad den avsåg förläggning av den södra försäkringsrätten till Jönköping, dels motionerna 1977/78:66, 1977/78:110 och 1977/78:122 uttalade att nämnda försäkringsrätt borde förläggas till Borås,

5. av Börje Nilsson (s) som ansett att utskottet under 6 b bort hemställa att riksdagen med bifall till motionen 1977/78:122 och med anledning av motionen 1977/78:66 samt med avslag på propositionen i vad avsåg förläggning av den södra försäkringsrätten till Jönköping och motionerna 1977/78:65 och 1977/78:110 uttalade att nämnda försäkringsrätt borde förläggas till Malmö.

SVEN ASPLING (s):

Herr talman! Inte något rättsområde i det svenska samhället har undergått en så kraftig förändring och utveckling under de senare decennierna som socialförsäkringen. Besluten i slutet av 1950-talet och början av 1960-talet om en allmän tilläggspension och en för de olika försäkringsgrenarna gemensam lag om allmän försäkring utgör här viktiga milstolpar. 1970-talet innesluter genomgripande reformer på sjukförsäkrings-, pensionsförsäkrings- och arbetsskadeförsäkringsområde. Under 1970-talet har också de viktiga reformerna om tandvårdsförsäkring och föräldraförsäkring tillkommit.

Den nuvarande administrationen inom socialförsäkringen tillkom 1961. Då inrättades de allmänna försäkringskassorna och riksförsäkringsverket, som blev tillsynsmyndighet och samtidigt första besvärinstans i socialförsäkringsmålen. Som andra och slutlig besvärinstans inrättades försäkringsdomstolen. Den utveckling som socialförsäkringarna genomgått sedan dess har medfört allt fler nya uppgifter för försäkringskassorna

Fredagen den
16 december 1977

*Inrättande av
regionala försäk-
ringsrätter*

och ett avsevärt ökat antal besvärsmål inom socialförsäkringsprocessen. Härtill kommer att administrationen av ett stort antal nya reformer utan samband med den egentliga socialförsäkringen anförtratts försäkringskassorna.

Det var mot denna bakgrund vi inom den socialdemokratiska regeringen 1974 tog upp frågan om en ändrad besvärsorganisation inom socialförsäkringsprocessen. En sakkunnig tillkallades att jämte experter bl. a. från arbetsmarknadens parter göra en översyn av denna och närliggande områden. I direktiven till utredningen underströks att det visat sig vara en riktig väg då man 1961 bestämde att man skulle ha en besvärsorganisation skild från den allmänna förvaltningsprocessen. Socialförsäkringsärendena är en ganska enhetlig grupp av ärenden som ofta rör den enskildes stöd och trygghet i olika situationer. Krav ställs också på en snabb handläggning. Den pågående differentieringen av målen har gjort ärendena mera komplicerade, och det i sin tur nödvändiggör en effektiv prövningsorganisation.

Jag vill i det här sammanhanget ge uttryck för min tillfredsställelse att utredningen och regeringen i väsentliga delar följt den uppfattning vi förde fram i utredningsdirektiven och att regeringen valt att föreslå en besvärsorganisation, som är skild från den allmänna förvaltningsprocessen. Samtidigt har många av de förbättringar som genomfördes i samband med 1971 års förvaltningsreform kunnat anpassas till socialförsäkringsprocessen. Denna får ett mera renodlat domstolsförfarande med tyngdpunkten förlagd till mellaninstansen, medan den högsta instansen mer än nu kommer att kunna inrikta sig på uppgiften att vara prejudikatbildande. Inte minst genom de möjligheter som försäkringskassorna får att ompröva egna beslut tror jag man kommer att kunna tillgodose de försäkrades berättigade krav på en snabb handläggning av besvärskärendena.

I ett avseende vill jag emellertid uttrycka både min förvåning och besvikelse över att denna viktiga reform inte kommer att bli så fullständig som man kunnat hoppas. Det gäller den begränsning som lekmaninflytandet fått i försäkringsrätterna. Regeringen föreslår att majoriteten av målen i försäkringsrätterna skall handläggas av yrkesdomare. Lekmän skall bara medverka i de mål där lekmän deltagit i avgörandet i försäkringskassan och i mål om arbetsskadeförsäkring och statligt personskadeskydd eller motsvarande äldre bestämmelser. Härigenom kommer betydande grupper av ärenden som gäller förmåner från socialförsäkringen att lämnas utanför en angelägen och nödvändig lekmanamedverkan. Vi från den socialdemokratiska sidan i utskottet kan inte godta detta. Vi föreslår därför att lekmän i princip skall medverka i alla mål utom de som rör olika typer av sociala avgifter eller beräkning av pensionsgrundande inkomst. Detta är målgrupper som under en övergångstid kommer att handläggas av den föreslagna försäkringsrätten i Stockholm för att senare överföras till skatteadministrationen.

Det är en gammal tradition i vårt land att lekmän skall delta i rätt-

skipningen och bidra till att bevara och fördjupa allmänhetens förtroende för domstolarna. Lekmännen tillgodoser allmänhetens krav på insyn, kontroll och medbestämmanderätt, och de kan med sin närvaro förebygga eventuella misstankar hos allmänheten om bristande objektivitet och klasstänkande i den dömande verksamheten. Av hävd har frågor om bevisvärdering och skälighetsprövning ansetts vara områden där lekman-narepresentanterna med sin allmänna livserfarenhet och sin kännedom om skilda områden av det praktiska livet och om medborgarnas värderingar ansetts kunna tillföra rättskipningen ett särskilt värde. Utvecklingen har också gått i riktning mot ett vidgat lekmannainflytande på allt fler områden. Ingen torde vilja bestrida att detta varit av värde för demokratin och för frågornas allsidiga belysning.

Det är i hög grad märkligt att regeringen, när den föreslår en helt ny och i många avseenden förbättrad och förstärkt besvärorganisation, låtit lekmännen få en underordnad betydelse i den instans som skall utgöra tyngdpunkten i denna organisation, nämligen försäkringsrätterna. Detta är direkt olyckligt eftersom socialförsäkringsmålen berör viktiga ekonomiska frågor, där skälighetsbedömningar har särskild betydelse. Man kan förutsätta att flertalet mål kommer att bli slutligt avgjorda av försäkringsrätterna och att företrädesvis frågor av mera renodlat rättsligt intresse kommer att fullföljas till försäkringsdomstolen. Först i denna instans kommer det emellertid att finnas ett i princip obegränsat lekmannainflytande vid målens avgörande. En sådan ordning som regeringen nu föreslår saknar egentligen all logik och den kan leda till ett onödigt stort antal besvär till högsta instans. Förslaget avviker också från den ordning som man ansett lämplig och riktig på andra områden inom rättskipningen.

De remissinstanser som har den främsta sakkunskapen på socialförsäkringsområdet har över lag uttalat sig för ett lekmannainflytande i flertalet mål i försäkringsrätterna. Det gäller försäkringsdomstolen, försäkringskassförbundet, JO, likaså LO och TCO samt en minoritet av riksförsäkringsverkets styrelse. Majoriteten av verkets styrelse har velat överlämna åt försäkringsrätterna att själva avgöra i vilka mål lekmän bör delta men har samtidigt uttalat att utgångspunkten bör vara ett lekmannainflytande.

Mot denna bakgrund borde det ha varit naturligt att departementschefen ställt sig bakom dessa tunga remissinstansers krav. Så har nu inte skett, vilket minst sagt är förvånansvärt. Han har ju själv framhållit att ett brett lekmannadeltagande kan ge lekmännen erfarenhet av ärenden inom hela fältet och därigenom göra dem bättre skickade att döma i de mer kvalificerade målen. I stället för att dra de naturliga slutsatserna av detta resonemang uttalar han några vaga farhågor för att ett ökat lekmannainflytande skulle leda till längre handläggningstider och till en större utbyggnad av besvärorganisationen.

Litet tillspetsat skulle man kunna säga att här har snålheten fått bedra visheten. Nu förutskickas visserligen att detta ställningstagande bara skall

Nr 55

Fredagen den
16 december 1977

*Inrättande av
regionala försäk-
ringsrätter*

Fredagen den
16 december 1977

*Inrättande av
regionala försäkringsrätter*

gälla under uppbyggnadstiden och att man sedan skall ta upp frågan till nytt övervägande, vilket knappast gör saken bättre. Alla sakliga skäl talar för att det just i inledningsskedet är särskilt viktigt med ett lekmannainflytande i majoriteten av målen.

Jag ber, herr talman, att på denna punkt få yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen 1, som är fogad till utskottets betänkande.

Även när det gäller sättet att utse nämndemän i försäkringsrätterna har vi en annan uppfattning än regeringen. I stället för att landstingen skall välja nämndemän anser vi att regeringen skall utse dem. Det bör ske på förslag av arbetsmarknadens parter och de politiska partierna. Det rör sig här om frågor som i hög grad är förbundna med arbetslivet. Det är därför naturligt att låta personer med direkt anknytning till arbetsmarknadens organisationer ingå i nämnden. Motsvarande förfarande tillämpas när det gäller att utse icke lagfarna domare i försäkringsdomstolen, i framtiden kallad försäkringsöverdomstolen.

Herr talman! Här kan jag av erfarenhet omvittna vilket stort värde denna form för utseende av icke lagfarna domare haft. Jag kan försäkra att jag här också talar för de önskemål som de fackliga arbetsmarknadsorganisationerna har framfört. Genom vårt förslag får även de politiska organisationerna ett inflytande vid nämndemannatillsättningen, som är av stort värde för den viktiga reform som riksdagen nu skall fatta beslut om. Jag ber således att få yrka bifall även till reservationen 2 i socialförsäkringsutskottets betänkande nr 15.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

BARBRO ENGMAN (s):

Herr talman! Vi är inom socialförsäkringsutskottet överens om det nödvändiga i att införa en ny besvärsordning inom socialförsäkringsområdet, men vi är oeniga på två avgörande punkter, vilket har framgått av Sven Asplings anförande. Jag vill dock i korthet komplettera hans anförande på ett par punkter.

Redan i den utredning som föregick den här propositionen hamnade man på kollisionkurs med löntagarorganisationerna när det gäller omfattningen av lekmannainflytandet i försäkringsrätterna. LO- och TCO-representanterna hade den enligt min mening självklara uppfattningen att man måste se till att åstadkomma ett brett lekmannainflytande i besvärsinstanserna och att detta skall gälla alla ärenden. Framför allt är det viktigt att detta självklara krav kan tillgodoses när man bygger upp en ny besvärsordning.

Inom hela socialförsäkringsområdet innebär den nuvarande ordningen att på försäkringskassan, som är den handläggande myndigheten, är två tredjedelar av alla beslut rena tjänstemannabeslut. Bara i en tredjedel av fallen, nämligen de beslut som fattas av försäkringsnämnd och pensionsdelegation, finns ett lekmannainflytande.

I den första besvärinstansen, som är riksförsäkringsverket, är samtliga ärenden föremål för tjänstemannabeslut. Där finns alltså inget lekmannainflytande över huvud taget.

I stället för att följa löntagarorganisationernas självklara linje på den här punkten och passa på att utvidga lekmannainflytandet har man i propositionen valt att använda *bristerna* i den nuvarande besvärsordningen som argument för att *inte* utvidga lekmannainflytandet till att gälla alla ärenden. Man säger helt enkelt att eftersom vi har lekmannainflytande på pensionsområdet vid handläggningen av kassorna, skall vi ha lekmannainflytande även i den nya besvärinstansen. Och det är gott och väl, men tyvärr vänder man också upp och ner på all logik och säger: Därför att vi *inte* har lekmannainflytande när det gäller alla övriga ärenden än pensioner i handläggningen, så skall det inte heller finnas lekmannainflytande på dessa ärenden i försäkringsrätten.

Man blir imponerad av regeringens konsekvens och envetna principfasthet: Finns det brister på ett ställe, så är man beredd att se till att de hänger kvar genom hela organisationen!

Det måste ju vara precis tvärtom: Motivet att ha lekmän med i bedömningarna måste enligt vår uppfattning vara ännu starkare för de ärendegrupper som i dag enbart är föremål för tjänstemannabeslut.

Det beror inte på att vi tror att tjänstemännen fattar en massa felaktiga beslut.

Eftersom jag också är anställd på försäkringskassan och ordförande för de försäkringsanställda i Stockholm kan jag försäkra att om det är några som i dag upplever det som positivt att besluten på kassorna i en del ärenden fattas under medvekan av lekmän, så är det de anställda på försäkringskassorna. Det är ju på det sättet att de ärenden som i dag handläggs på försäkringskassorna är av stor ekonomisk betydelse för de försäkrade. Det är också ärenden där värderingar och skälighetsbedömningar görs dagligen i praktiskt taget alla typer av ersättningar.

Lekmän med erfarenhet från arbetslivet och med sin allmänna livserfarenhet är oerhört värdefulla vid beslutsfattandet.

Egentligen är det fullständigt obegripligt att vi skall behöva stå här och strida om detta. Socialministern har helt enkelt inte förstått det här, och därför vädjar jag nu till riksdagen att se till att rätta till hans misstag. Jag tror det är viktigt och nödvändigt.

Det finns helt enkelt inte något argument alls för att säga att det inte skall finnas något lekmannainflytande för två tredjedelar av alla ärenden som skall behandlas i försäkringsrätten.

Utredningen insåg det ohållbara i att hävda att alla ersättningsärenden, såsom bidragsförskott, barnbidrag, värnpliktersättning, kontant arbetsmarknadsstöd m. m., skiljer sig från pensionsområdet, varför det skulle vara mindre berättigat att ha lekmanamedverkan vid bedömningen av dessa ärenden. Ändå fullföljde utredningen inte sin tanke, utan den gjorde en halvhjärtad kompromiss, som innebar att om en part begär det, skall lekman få delta i beslutet.

Fredagen den
16 december 1977

*Inrättande av
regionala försäkringsrätter*

Socialministern har inte ens ansett sig kunna gå så långt. Han tar bort *alla* möjligheter! Och han gör det i strid mot de uppfattningar som framförts av alla de remissinstanser som sysslar med detta.

Försäkringsdomstolen, som är den instans som i dag har lekmän med i praktiskt taget alla ärenden, borde ju vara vittnesgill när det gäller att bedöma det värdefulla med detta system. Men socialministern har struntat i domstolens uppfattning. Så får inte ske också i riksdagsbehandling!

Också när det gäller att bestämma vilka som skall utse det *begränsade* antal lekmän som skall delta i försäkringsrättens beslut fullföljer man sin brist på logik.

I pensionsdelegationerna på försäkringskassan skall sitta lekmän med särskild erfarenhet av arbetsförhållanden. Samma sak gäller försäkringsöverdomstolen.

Av någon fullständigt obegriplig anledning skall detta emellertid inte gälla i försäkringsrätterna. Där skall landstinget utse ledamöterna.

På område efter område ser nu regeringen till att löntagarrepresentanterna inte kommer med i för dem viktiga organ.

Men är det verkligen möjligt att löntagarfientligheten är så allmänt utbredd inom de borgerliga riksdagsgrupperna att man också sväljer det här avsnittet av propositionen? Det är svårt att egentligen tro det.

Majoriteten i utskottet har haft problem med att hitta argument för en sådan linje. Man tycker i och för sig att det är riktigt att lekmännen skall komma från arbetsmarknadens parter. Men man vågar inte föreslå det utan gör i stället ett mycket krystat försök att komma ifrån problemet genom att säga:

”Enligt utskottets uppfattning innebär inte det förhållandet att landstingen skall utse nämndemännen att arbetsmarknadens parter behöver bli utan representation vid försäkringsrätterna — — —.”

Nej, det är klart att det inte finns någon naturlag som förhindrar landstingen att utse nämndemän som också kan representera arbetsmarknadens parter. Men är man överens om att detta är viktigt — och det är viktigt — då löser man problemet bäst genom att besluta att nämndemännen skall utses på förslag av arbetsmarknadens parter.

Konstigare än så är det inte. Därför yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 2.

GÖSTA ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag kan förstå om en del av riksdagens ledamöter uppfattar de tre reservationer som rör lokaliseringen av den södra försäkringsrätten som litet meningslösa demonstrationer. Det är ju inte första gången det är en hård dragkamp i lokaliseringsfrågor i den här kammaren. Den bistra verkligheten är tyvärr den att flera regioner ofta kan anföra goda skäl för en förstärkning av sin arbetsmarknad.

Jag vill att kammarens ledamöter skall se min reservation till förmån för Kalmar län som en påminnelse om de beslut som denna kammare

fattat vid tidigare tillfällen.

För det första har vi här i riksdagen varit helt överens om att Kalmarlänet tillhör de områden i landet som har ett mycket stort behov av en mer allsidig arbetsmarknad. Ett av skälen till att länet har en av landets lägsta inkomstnivåer räknat per innevånare är att det finns en liten andel av administrativ verksamhet i länet. Det var därför som vi i riksdagen för några år sedan blev eniga om att Kalmar borde tillföras statlig administrativ verksamhet.

Om riksdagen hade lätt för att ställa upp bakom ett positivt uttalande för länet vid det tillfället så har inte statsmakterna haft särskilt lätt för att förverkliga beslutet. Vid utlokaliseringen av vissa av de statliga verken blev Kalmarlänet nästan lottlöst. Länet fick en mycket blygsam andel av denna utlokalisering.

För det andra har en stor del av kammarens ledamöter varit med om att fatta beslut om nedläggning av flygflottiljen i Kalmar. Det beslutet innebär att Kalmar kommer att förlora 400–500 arbetstillfällen. När beslutet fattades uttalade sig riksdagen för att Kalmar skulle kompenseras för denna förlust. Inte heller detta beslut har statsmakterna lyckats särskilt väl med att förverkliga.

De flesta av riksdagens ledamöter förstår säkert att tålamodet hos oss i Kalmarlänet är utsatt för rätt stora påfrestningar. Att gång på gång tvingas leva med positiva uttalanden som inte ger några konkreta resultat är påfrestande. Det är ingen överdrift att påstå att trovärdigheten börjar bli ifrågasatt när man inte förmår att omsätta i och för sig positiva beslut i konkret handling.

Jag vill gärna medge att de tillfällen då konkreta och realistiska lokaliseringalternativ kommer fram är få. Detta var den gamla regeringens problem, och det är också den nya regeringens dilemma. Denna verklighet, som vi tvingas leva med, gör det ännu mer angeläget att rikta nya lokaliseringar till de områden som är i störst behov av insatser. Hade man gjort det i det aktuella fallet med försäkringsrätten borde Kalmar kommit i första hand. Jag har litet svårt att se att Jönköping – som tillförts ett mycket stort antal nya administrativa tjänster under senare år – också borde komma i fråga för försäkringsrätten. Vill riksdagen leva upp till de löften som man tidigare givit Kalmarlänet så är det logiskt att stödja reservation nr 3 i socialförsäkringsutskottets betänkande nr 15.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till denna reservation.

MAJ PEIRSSON (c):

Herr talman! I proposition 1977/78:20 föreslås att regionala försäkringsrätter skall inrättas för överprövning av framför allt ärenden som handläggs av de allmänna försäkringskassorna. Departementschefen konstaterar i propositionen att socialförsäkringen fått en alltmer ökad betydelse och nu utgör grundvalen för flertalet medborgares ekonomiska trygghet under åtminstone något skede av deras levnad. Utvecklingen har varit särskilt intensiv under de senaste årtiondena. 1960 uppgick den

Nr 55

Fredagen den
16 december 1977

*Inrättande av
regionala försäkringsrätter*

Fredagen den
16 december 1977

*Inrättande av
regionala försäkringsrätter*

allmänna försäkringens utgifter till 4 000 milj. kr., 1975 till ca 47 000 milj. kr.

Denna utveckling har givetvis fört med sig en betydande ökning av ärendemängden inom socialförsäkringen, bl. a. hos besvärinstanserna. Tillströmningen av mål och ärenden till riks-försäkringsverkets besvär-avdelning och försäkringsdomstolen har mer än fördubblats under de senaste tio åren. Det har vidare vid skilda tillfällen påpekats att det är otillfredsställande att riks-försäkringsverket har en dubbelfunktion, dels som besvärsprövande organ, dels som tillsynsmyndighet över försäkringskassorna.

1974 tillsattes en utredning med uppgift att göra en översyn av besvär-organisationen inom socialförsäkringen m. m. Utredningen, som överlämnade sitt betänkande 1976, föreslår att regionala försäkringsrätter skall inrättas för överprövning av framför allt ärenden som handläggs av de allmänna försäkringskassorna. Departementschefen delar utredningens uppfattning och föreslår i proposition 1977/78:20 inrättandet av tre regionala försäkringsrätter, bl. a. med motiveringen att det är väsentligt att allmänhetens kontakter med rätten underlättas.

Den förut nämnda utredningen föreslog att en förläggning av försäkringsrätterna borde ske till orter där det finns dels hovrätt eller kammarrätt, dels centralkontor för försäkringskassa. Departementschefen uttalar med hänsyn härtill i propositionen att en försäkringsrätt bör förläggas till Stockholmsområdet och att lokalisering dessutom bör ske till Umeå och Jönköping. Motiveringen för att Jönköping skulle komma i fråga är att det finns såväl hovrätt som kammarrätt och centralkontor för försäkringskassa där. För valet av Jönköping kan enligt propositionen även anföras rent lokaliseringspolitiska skäl. Socialförsäkringsutskottet tillstyrker propositionens förslag.

I motion nr 65, undertecknad av samtliga partiernas representanter i Södra Älvsborg, föreslås att riksdagen måtte besluta att förordna Borås som förläggningssort för försäkringsrätten i södra Sverige. Vi motiverar detta med att det bör vara självklart att man vid inrättande och lokalisering av nya statliga institutioner alltid prövar förläggningen också från lokaliseringspolitiska synpunkter. Vi säger vidare att Borås är centralt beläget inom den planerade domkretsen. Inom en timmes reseavstånd med bil från Borås bor omkring en miljon människor, vilket utgör nästan en tredjedel av den föreslagna domkretsens hela invånarantal. De kollektiva kommunikationerna till Borås är goda. Det finns bra tågförbindelser med exempelvis Alvesta och Kalmar, med Varberg och Göteborg samt med Herrljunga, från vilka orter anslutning kan ske till Stockholm. Via Landvetters flygplats har Borås kontakt med inrikes och utrikes flygtrafik. Direktbussar går varje timme mellan Borås och flygplatsen.

Dessutom finns god tillgång till medicinsk expertis vid centrallasarettet i Borås, som har 17 kliniker. Antalet läkare där är ca 150. Borås har dessutom centralkontor för försäkringskassa och inom nio mils avstånd ytterligare tre centralkontor.

Borås har inte hovrätt eller kammarätt, men Göteborg resp. Jönköping, där domstolarna i fråga är belägna, kan nås på en timme, och pendling mellan dessa orter och Borås förekommer redan i dag. Borås är förläggningsort för två tingsrätter med åtta ordinarie domartjänster samt två tjänster för domare i utbildningsgång, vilket bör underlätta rekryteringen av såväl försäkringsrättsråd som assessorstjänster.

Vidare har Borås – det vill jag särskilt poängtera – de senaste åren förlorat tusentals arbetstillfällen, och prognosen för framtiden är dystert, bl. a. på grund av ett starkt ensidigt näringsliv. Jag menar att vid val av förläggningsort bör mycket starka hänsyn tas till lokaliseringpolitiska skäl. Då bör Borås komma i första hand.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservationen 4.

ANNA-GRETA SKANTZ (s):

Herr talman! Socialförsäkringsutskottets betänkande innehåller förslag som innebär väsentliga förändringar när det gäller den enskildes möjligheter till överprövning av framför allt ärenden som handläggs av de allmänna försäkringskassorna. De föreslagna regionala försäkringsrätterna i Stockholmsområdet samt Jönköping och Umeå skall överta de arbetsuppgifter som riksförsäkringsverkets besvärsavdelning och försäkringsrådet f. n. har.

Jag och några partivänner har i motionen 1977/78:122 föreslagit att en av försäkringsrätterna skall förläggas till Malmö. Motionen har i utskottet följts upp i reservationen 5 av Börje Nilsson i Kristianstad. Jag vill här gärna ställa en fråga direkt till socialministern: Vad är motivet till att socialministern har frångått utredningens förslag när det gäller förläggningen av en försäkringsrätt till Malmö?

Jag för min del vill gärna motivera varför vi anser att en av försäkringsrätterna bör förläggas till Malmö. Jag vill börja med att erinra om att utredningen angående översyn av besvärsorganisationen inom socialförsäkringen föreslog att tre försäkringsrätter skulle inrättas, varav en i Stockholm, en i södra delen av landet och en i Norrland. Som lämplig kansliort för södra Sverige diskuterade utredningen Göteborg eller Malmö-Lundområdet. För Göteborg talade att där fanns hovrätt och kammarrätt samt centralkontor för försäkringskassa. Malmö-Lundområdet däremot saknar kammarrätt. Men, skrev utredningen, mycket tyder på att en sådan kan komma att förläggas dit inom inte alltför avlägsen framtid. Man hänvisade till justitieutskottets av riksdagen godkända betänkande 1975/76:35, där kammarrätsorganisationen behandlades.

För Malmö-Lundregionen talade närheten till den juridiska fakulteten i Lund med de fördelar i fråga om bl. a. rekrytering som detta betyder.

För Norrlands del föreslog utredningen Umeå med hänsyn till att det där finns hovrätt och centralkontor för försäkringskassa. Någon kammar rätt finns inte. Till förmån för Umeå talade emellertid att där finns medicinsk universitetsklinik och därför bättre tillgång till medicinsk expertis. Denna motivering, som används i fråga om Umeå, kan också användas

Fredagen den
16 december 1977

*Inrättande av
regionala försäkringsrätter*

för placering av södra försäkringsrätten i Malmö.

Vid sina överväganden kom utredningen till slutsatsen att försäkringsrätter borde inrättas i Stockholm, i Malmö-Lundområdet – i första hand Malmö – och i Umeå.

Utredningens förslag att förlägga försäkringsrätten för södra Sverige till Malmö är väl underbyggt. När departementschefen nu frångår utredningens förslag förefaller detta vara mindre väl underbyggt, i varje fall om man endast har tillgång till vad departementschefen säger. Jag citerar från s. 134 i propositionen:

”När det gäller lokaliseringsort för en försäkringsrätt i södra Sverige vill jag förordna Jönköping. I Jönköping finns såväl hovrätt och kammarrätt som centralkontor för försäkringskassa. För valet av denna ort kan även anföras rent lokaliseringspolitiska skäl.”

Om departementschefen med uttalandet att ”rent lokaliseringspolitiska skäl” kan anföras för att förlägga försäkringsrätten till Jönköping och menar att Jönköping har större behov än Malmö av arbetstillfällen, måste detta vara grundat på en ren missuppfattning i fråga om sysselsättnings-situationen i Malmö, ja hela Skåne.

Från socialdemokratiskt håll har vi i flera motioner – och nu senast i en interpellation av Eric Holmqvist – framhållit att utvecklingen av sysselsättningen i Malmöhus län och i Malmö kommun varit mycket ogynnsam under senare år. Arbetslösheten har blivit ett bestående problem. Arbetslösheten i Malmö, mätt i antalet kvarstående arbetssökande aktuella för omedelbar placering, har stigit kraftigt under hösten. Under oktober registrerades 4 269 personer som arbetssökande, en ökning med 25 % jämfört med motsvarande månad föregående år. Per hundra lediga platser noterades under oktober 367 sökande.

Betydelsen av att Malmö kommer i fråga som lokaliseringsort för statlig verksamhet har vi framhållit bl. a. i motion 1976/77:902.

Jag vill erinra om – vilket även tidigare talare har gjort – att Jönköping redan har statliga myndigheter som t. ex. länsstyrelse, hovrätt, kammarrätt, domstolsverket och lantbruksstyrelsen. Om Jönköping dessutom får försäkringsrätten för södra Sverige – och det förefaller så – innebär detta en snedfördelning i förhållande till Malmö-Lundområdet, som endast har länsstyrelse och hovrätt. Dit har inte gjorts någon utlokalisering av central myndighet.

Vid bedömningen av en lämplig kansliort för försäkringsrätt kommer också andra aspekter in i bilden. Låt mig peka på ett par.

Till skillnad från den typ av myndigheter, t. ex. domstolsverket och SMHI, där lokaliseringen inte har någon större betydelse för allmänheten, är det av vikt att försäkringsrätterna är lätt åtkomliga för den allmänhet de skall betjäna. Allmänheten vill numera i allt större utsträckning ta personlig kontakt med den domstol som handlägger målen, inte bara när det gäller muntlig förhandling utan för att även i övrigt muntligt få framföra sina synpunkter. Vid en jämförelse mellan Jönköping och Malmö blir slutsatsen att försäkringsrätten för södra Sverige blir lättare

åtkomlig för fler om den lokaliseras i Malmö i stället för till Jönköping. Jag vill erinra om att området för Östergötlands allmänna försäkringskassa föreslås höra under Stockholms försäkringsrätt. Jönköping kommer följaktligen att ligga i ytterkanten av domkretsen och dessutom i ett område som ej är så tätbefolkat.

Jag vill också beröra rekryteringen av tjänstemän till försäkringsrätten. I samband med inrättandet av försäkringsrätterna kommer riksförsäkringsverkets besvärsavdelning och försäkringsrådet att upphöra med sin verksamhet, och tjänstemännen hänvisas till att söka tjänster hos försäkringsrätterna. Det är av stort värde för försäkringsrätterna utanför Stockholm att erfarna tjänstemän från riksförsäkringsverkets besvärsavdelning söker sig dit. I det avseendet tror jag inte att det hade varit till nackdel om en försäkringsrätt hade förlagts till Malmö.

Vidare förutsätts att tjänster vid försäkringsrätterna i stor utsträckning kommer att sökas av tjänstemän hos försäkringskassorna. Låt mig då erinra om att i Malmö-Lundområdet finns två centralkontor för allmänna försäkringskassor, ett i Malmö med ca 680 anställda och ett i Lund med 950 anställda. Mot dessa siffror skall ställas förhållandena i Jönköping med ett centralkontor och ca 480 anställda. Det förefaller troligt att det är lättare att rekrytera personal om den kan bo kvar i hemorten eller i dess närhet. Detta talar för en lokalisering till Malmö.

Jag vill också erinra om att ett av översynsutredningens argument för lokalisering till Malmö var närheten till den juridiska fakulteten i Lund.

För en lokalisering till Malmö talar vidare att det i Malmö-Lundregionen finns två undervisnings- och regionsjukhus på 17 kilometers avstånd från varandra. I Malmö finns en tandläkarhögskola och i Lund en medicinsk fakultet. I Lund finns också en yrkesmedicinsk klinik och i Malmö en filialavdelning till denna.

Dessa unika resurser säkerställer den nödvändiga tillgången på kvalificerad medicinsk expertis inom nära nog samtliga specialiteter och det skapar förutsättningar för snabba utredningar, något som från alla synpunkter måste vara eftersträfvansvärt.

Departementschefen understryker på s. 77 i propositionen behovet och betydelsen av att försäkringsrätterna har tillgång till medicinsk och odontologisk sakkunskap. Den finns i Malmö-Lundområdet.

Med hänsyn till detta och till att statlig verksamhet inte har lokaliserats till Malmö eller Skåne över huvud taget samt till den svåra arbetsmarknadssituationen i Malmö-Lundregionen bör försäkringsrätten för södra Sverige förläggas till Malmö.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen 5 av Börje Nilsson.

I detta anförande instämde Grethe Lundblad, Bengt Silfverstrand, Per Olof Håkansson, Hans Pettersson i Helsingborg, Eric Holmqvist, Hans Jönsson och Margit Sandéhn (samtliga s).

Nr 55

Fredagen den
16 december 1977

*Inrättande av
regionala försäkringsrätter*

Fredagen den
16 december 1977

*Inrättande av
regionala försäk-
ringsrätter*

ARNE MAGNUSSON (c):

Herr talman! I socialförsäkringsutskottets betänkande nr 15 behandlas propositionen 20 med förslag till ändrad organisation för besvärspövning inom socialförsäkringen och de med anledning av propositionen väckta motionerna.

Utskottet har varit helt enigt om att en ny besvärorganisation behövs på grund av dels socialförsäkringens ökande omfattning, dels att det inte kan anses tillfredsställande att riks-försäkringsverket som central lednings- och tillsynsmyndighet också är besvärinstans.

Förslaget i propositionen bygger, som flera talare har framhållit, på ett betänkande av utredningen angående översyn av besvärorganisationen inom socialförsäkringen. Utredningen har varit föremål för en omfattande remiss. Utredningens förslag har i sina huvuddrag tillstyrkts eller lämnats utan erinran av flertalet remissinstanser. Allmän enighet har rått om att den nuvarande ordningen för besvärspövningen inte bör bibehållas.

Även i utskottet har enighet rått om att godta de i propositionen framförda skälen för en ändrad besvärorganisation inom socialförsäkringen. Förslaget innebär att för överprövning av framför allt sådana ärenden som handläggs av försäkringskassorna inrättas tre regionala försäkringsrätter – en i Stockholmsområdet, en i Umeå och en i Jönköping. Dessa övertar de arbetsuppgifter som f. n. ankommer på riks-försäkringsverkets besväravdelning och försäkringsrådet. Härigenom får riks-försäkringsverket en mera renodlad lednings- och tillsynsfunktion. Försäkringsdomstolen blir även i fortsättningen högsta instans och namn-förändras till försäkringsöverdomstolen.

Förslagen i propositionen får ses mot bakgrunden av socialförsäkringens utveckling, vilken medfört en kraftig ökning av ärendemängden inom socialförsäkringen och då inte minst inom besvärinstansen. Den förstärkning av förvaltningsrättsskipningen som 1971 års förvaltningsreform innebar berörde endast i mycket begränsad omfattning besvärspövningen inom socialförsäkringen. Denna har i förhållande till vad som nu gäller på andra områden kommit att framstå som mindre utvecklad. Man har varit kritisk mot att den domstolsmässiga besvärspövningen i flertalet mål varit koncentrerad till en enda instans, försäkringsdomstolen, och att riks-försäkringsverket haft en dubbelroll som dels besvärspövande organ, dels tillsynsmyndighet. Därför menar utskottet att det kan godta de i propositionen framlagda förslagen till ändrad besvärspövning inom socialförsäkringen. Utskottet anser den föreslagna ordningen i högre grad än den som nu gäller vara ägnad att befrämja likformighet och rättvisa i lagstiftningen.

Låt mig efter detta, herr talman, övergå till att något beröra de motioner som utskottet har behandlat i samband med propositionsbehandlingen. I motionen 140, som väckts av Håkan Winberg och Inger Lindquist, begärs att besvärspövningen i första instans knyts till kammarrätterna. Motionsförslaget har inte fått gehör inom utskottet. Departementschefens

uppfattning, som delas av flera remissinstanser, är att en överföring av nytillkommande socialförsäkringsmål skulle innebära risk för en alldeles för kraftig ökning av antalet mål i kammarrätterna, vilken kunde komma att negativt påverka ärendehantering i både dessa och kammarrätternas övriga mål. Den inställningen delas av utskottet, varför vi yrkar avslag på motionen 140 i denna del.

I ett andrahandsyrkande begär motionärerna att riksdagen skall uttala, att bestämmelsen om att till försäkringsrättsråd och försäkringsrättsassessor skall kunna utses även den som icke är lagfaren skall gälla endast under en övergångsperiod. Utskottet anser att de erfarenheter som man under den nya besvärsorganisationens uppbyggnadsskede förvärvar rimligen bör kunna utvisa om och i vad mån man även i framtiden skall kunna göra avsteg från kravet på juris kandidat-examen för sådan domartjänst. Med anledning därav avstyrker utskottet bifall till motionen även på denna punkt.

Försäkringsrätterna skall enligt propositionen vara domföra med tre ledamöter som är försäkringsrättsråd eller försäkringsrättsassessorer. I en tredjedel av de mål som försäkringsrätten kommer att handlägga skall också två nämndemän ingå. Detta gäller vid prövning av beslut som fattats av organ i försäkringskassa där lekmän ingått, dvs. beslut av pensionsdelegation och försäkringsnämnd i dess helhet. Nämndemännen skall dessutom medverka vid prövning av mål enligt lagarna om yrkesskada och om statligt personskadeskydd eller motsvarande äldre bestämmelser. Propositionen ansluter i huvudsak även i denna del till utredningsförslaget. Utredningen hade inte föreslagit lekmanamedverkan i mål som avgjorts i försäkringsrätterna, vilket dock departementschefen föreslår i propositionen.

Lekmannainflytandet i försäkringsrätt tas upp i två motioner avlämnade med anledning av propositionen; dels motionen 121 av Anna-Greta Skantz och Hans Gustafsson, dels motionen 139 av Sven Aspling m. fl. I motionerna yrkas att lekmanamedverkan bör ske vid försäkringsrätt i betydligt större utsträckning än vad som skall ske enligt propositionen. Yrkandena i de båda motionerna är dock inte riktigt lika. I motionen 121 av Anna-Greta Skantz och Hans Gustafsson anser man att nämndemän alltid skall delta utom i de fall som avses i 3 § andra stycket, under det att man i motionen 139 av Sven Aspling m. fl. utöver undantag i 3 § andra stycket föreslår undantagande av de ärenden som blir behandlade som uppbörds- och skattemål, vilket bl. a. innebär ett undantagande av lokal skattemyndighets beslut om pensionsgrundande inkomst och vissa egenavgifter.

Av remissinstanserna är det endast ett fåtal som anser att lekmän bör medverka i samtliga mål i försäkringsrätt. De övriga instanserna har i allmänhet godtagit utredningens förslag att lekman endast bör delta i begränsad utsträckning. Detta med hänsyn till att processen i försäkringsrätten skall vara skriftlig och att en lekmanamedverkan därför kommer att fordra relativt utförliga föredragningar och ingående överlägg-

Fredagen den
16 december 1977

*Inrättande av
regionala försäkringsrätter*

ningar, vilket i sin tur kan komma att allvarligt försena ärendehan-
dlingen till men för berörda parter.

Departementschefen uttalar dock i propositionen att han hyser för-
ståelse för synpunkten att lekmän skall kunna medverka i alla mål. Han
säger vidare att hans ställningstagande nu inte hindrar att det kan finnas
anledning till en annan bedömning sedan försäkringsrätten varit i verk-
samhet en tid. Lekmannainflytandet bör därför, säger han, kunna tas
upp på nytt om erfarenhet och tillämpningen av de nya bestämmelserna
ger anledning till detta.

Utskottet ansluter sig helt till denna uppfattning och förutsätter att
man noga följer utvecklingen på detta område, och föreslår de ändringar
i bestämmelserna om lekmanrepresentationen som erfarenheterna kan
ge anledning till.

Med anledning härav yrkar jag på utskottets vägnar avslag på mo-
tionerna 121 och 139.

Nämndemännen i försäkringsrätt skall enligt propositionen väljas av
landsting för en period av 6 år. Utskottet ansluter sig till propositionens
förslag. Enligt utskottet innebär inte förhållandet att landstinget utser
nämndemän att arbetsmarknadens parter uteslås från försäkringsrätt.
Jag har erfarenheter av detta från mitt län, efter att farhågor uttalades
i riksdagen när vi beslutade om att landsting skulle utse lekmanale-
damöterna i länsstyrelsen. I mitt län har det blivit helt motsatta för-
hållanden. LO-representationen har fördubblats sedan landstingen fick
välja representation och på arbetsgivarsidan har företagarnas andel också
ökat i länsstyrelsen. Jag är helt övertygad om att de politiska organi-
sationerna i varje län kommer att vara intresserade av att vid försäk-
ringsrätterna som nämndemän välja representanter från arbetsmarkna-
dens parter och från andra lämpliga delar av samhället. Det är vad som
ligger till grund för att vi från utskottets sida avstyrker yrkandet i mo-
tionen 139.

Vid val av lokaliseringsort för de tre försäkringsrätterna har departe-
mentschefen stannat för Stockholm, Umeå och Jönköping. Detta, säger
man i propositionen, efter samråd med justitieministern. Det har ansetts
lämpligt att försäkringsrätterna lokaliseras till orter där det finns kam-
marrätt eller hovrätt. Utskottet, som delar departementschefens uppfatt-
ning om val av lokaliseringsorter för de tre nya försäkringsrätterna, yrkar
därför bifall till propositionen även i denna del. Det är med anledning
därav som vi yrkar avslag även på motionerna 1976/77:180 och – väckt
vid årets riksmöte – 65, 66, 110 och 122.

Representanter för olika orter i landets södra delar har diskuterat lämp-
ligheten av en försäkringsrätt i Jönköping. Reservationer finns som för-
ordrar förläggning dels till Kalmar, dels till Borås och dels till Malmö.
Man har på olika sätt försökt motivera sina lokaliseringsförslag. Nu anses
att försäkringsrätten bör förläggas till en ort som har antingen kammarrätt
eller hovrätt. Då kan det inte vara fel om den förläggs till en ort som
har både-och, som Jönköping har. Jönköping har dessutom domstolsver-

ket. Man har även centralsjukkassa och, vilket även andra påpekar, centrallasarett, så den expertisen har man tillgång till. Vi har även en odontologisk institution i Jönköping, och vi är ganska ensamma i landet om att kunna tillföra domstolen även den expertisen. Nog finns det förutsättningar för att rekryteringen av lämplig personal kan ske på ett tillfredsställande sätt.

Det är därför jag nu, herr talman, bara vill yrka bifall till hemställan i alla delar av socialförsäkringsutskottets betänkande nr 15, som vi nu behandlar, och avslag på samtliga reservationer.

I detta anförande instämde Sven Johansson (c).

BARBRO ENGMAN (s) kort genmäle:

Herr talman! Arne Magnusson ägnar ungefär 80 % av tiden åt att tala om på vilka punkter vi är överens. Den lilla tid han får över för att beröra de punkter vi inte är överens på använder han till att upprepa, nästan ordagrant, det som står i propositionen. Men de argumenten kan vi ju, dem har vi läst. Det är ju orsaken till att vi motionerat. Vi anser att argumenten inte är hållbara. Då är det föga meningsfullt att upprepa just de argumenten. Man hade kunnat hoppas på något nytt argument, som stött den uppfattning Arne Magnusson har. Det blir nämligen ingen större omfattning av lekmanamedverkan för att man inskränker sig till att visa förståelse för den. Det ökar inte antalet ledamöter med en enda person.

Sedan säger Arne Magnusson att det i remissinstanserna är ett fåtal som gått emot utredningens förslag om att begränsa lekmannainflytandet. Varför inte titta på de remissinstanser som gått emot? Vilka är det? Jo, det är samtliga de remissinstanser som i dag handlägger dessa ärenden, nämligen försäkringsdomstolen, alla försäkringskassor i landet och JO, och de bör väl vara intressanta i sammanhanget. Det kanske mest förvånande är att man fäster så litet avseende vid vad försäkringsdomstolen säger. Det är ju en domstol med lekmannainflytande i samtliga ärenden. Nu sägs det att man skall avvakta och se vilka erfarenheterna blir av att inte tillämpa systemet med lekmannainflytande, men varför inte fråga försäkringsdomstolen om dess erfarenheter av lekmannainflytande? Det är sannolikt dessa som gör att försäkringsdomstolen ställer sig bakom ett sådant förslag.

Det mest märkliga är att Arne Magnusson säger att antalet representeranter från arbetsmarknadens parter i dessa försäkringsrätter ökar med 50 % om man låter bli att se till att arbetsmarknadens parter får föreslå lekmän. Varför fullföljer man då inte denna enorma tanke i försäkringsöverdomstolen? Om vi nu skall tillförsäkra folk med erfarenhet från arbetsmarknadsförhållandena att som lekmän komma in i försäkringsdomstolen, så bör väl landstingen få utse dessa eftersom det tydligen innebär att deras antal ökar med 50 %? I stället bör väl dessa lekmän utses av dem som har erfarenhet från arbetsmarknadsförhållandena och repre-

Nr 55

Fredagen den
16 december 1977

*Inrättande av
regionala försäkringsrätter*

Fredagen den
16 december 1977

*Inrättande av
regionala försäk-
ringsrätter*

senterar arbetstagarna. Det är ett i grunden mycket märkligt resonemang som Arne Magnusson för.

Centerpartiet anser tydligen att det skall vara lekmanamedverkan i dessa försäkringsrätter, men ändå hittar man på allt underligare argument för att slippa ta det steget. Det vore intressant att få höra något annat argument än de vi kan läsa oss till.

ANNA-GRETA SKANTZ (s) kort genmäle:

Herr talman! Även jag efterlyser argument, både från Arne Magnusson och socialministern. Här står Arne Magnusson och talar varmt för värdet av att det finns kammarrätter på de orter dit man förlägger dessa försäkringsrätter. Hur kan då Arne Magnusson acceptera förläggandet av en försäkringsrätt till Umeå? Där finns ju ingen kammarrätt. Det vore intressant att få svar på den frågan.

ARNE MAGNUSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Vad gäller möjligheterna till en riktig medverkan från arbetsmarknadens parter, Barbro Engman, tog jag mitt exempel från Jönköping när det gällde länsstyrelsen. Det finns väl ingenting som hindrar att detta kan komma att upprepa sig.

Det är riktigt att ett litet antal remissinstanser tillstyrkte lekmanamedverkan i försäkringsrätterna, men det stora flertalet gjorde inte det. Motivet för att inte ha lekmannainflytande är bl. a. erfarenheterna från kammarrätterna, där en mycket liten del av ärendena avgörs under lekmanamedverkan. Vid kammarrätterna infördes ju ändå denna medverkan under den tid då det parti som Barbro Engman representerar satt vid regeringsmakten.

För Anna-Greta Skantz vill jag gärna påpeka att jag sade att man i propositionen talar om kammarrätt eller hovrätt. Det kan inte vara fel att förlägga den södra försäkringsrätten till Jönköping, som har både kammarrätt och hovrätt.

BARBRO ENGMAN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag styrks i min uppfattning att vad Arne Magnusson egentligen tycker är att det är rimligt att lekmän är med i alla de mål som skall avgöras i försäkringsrätten. Men varför då, herr Magnusson, bara nöja sig med att tänka sig att det som hänt på länsstyrelsen i Jönköping skulle kunna upprepas? Vad hindrar herr Magnusson från att säga att det är bättre att låta bli att tänka sig och hoppas än att försöka se till att det han egentligen vill blir verklighet så småningom? Dessutom vet herr Magnusson att jämförelsen med kammarrätten är fullkomligt omöjlig i det här sammanhanget.

Vad är det som har hänt egentligen? Jo, i sin iver att försöka begränsa lekmannainflytandet har man hakat sig fast vid att pensionsdelegationerna och försäkringsnämnderna har lekmän med. Men det finns egentligen ingen logik i detta när i dagens försäkringskassa så många nya

arbetsuppgifter tillkommit, som innehåller lika mycket, om inte mera, av skälighetsbedömningar som exempelvis i fråga om hustrutillägg. Därför är det ett konstruerat och påhittat kriterium för att man skall gå vidare även till nästa instans, nämligen försäkringsrätten.

Utredningen har satt upp tre kriterier för lekmanamedverkan. Så småningom har det blivit ett enda argument som gällt, nämligen att man haft lekmän på den handläggande myndigheten. Detta gör att de tre argument som herr Magnusson tillfört debatten, att det som hänt på länsstyrelsen i Jönköping kan upprepas, detta med kammarrätter och försöken att åstadkomma någon logik i systemet, faller platt till marken.

ANNA-GRETA SKANTZ (s) kort genmäle:

Herr talman! När Arne Magnusson talade för kammarrätterna, trodde jag att det var fråga om en principiell uppfattning att det skulle vara samma förutsättningar för samtliga försäkringsrätter, nämligen att de skulle förläggas till orter där det finns kammarrätt. Det finns inte i Umeå. I Malmö finns det hovrätt men inte kammarrätt. Då sägs det att detta var ett motiv för att man inte kunde förlägga försäkringsrätten till Malmö. Man måste bestämma sig. Om det fästes så stor vikt vid att det finns kammarrätt, skall man väl hålla fast vid den uppfattningen.

ARNE MAGNUSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Både Sven Aspling och Anna-Greta Skantz betonade i sina första anföranden vikten av en snabb behandling av ärendena. Det är för att få denna snabba behandling som såväl remissinstanserna som departementschefen och utskottsmajoriteten stannat för att i detta skede föreslå lekmanamedverkan i en tredjedel av ärendena. Detta har skett efter erfarenheter från kammarrätterna.

Sedan vill jag ännu en gång säga till Anna-Greta Skantz att när jag i utskottet argumenterade för förslaget i propositionen om en förläggning av den södra försäkringsrätten till Jönköping, sade jag att det i propositionen står att den bör förläggas till en ort där endera av dessa rätter finns. Det kunde då inte vara fel att förlägga den till Jönköping där båda finns. Dessutom finns domstolsverket där, vilket bör garantera en bra rekrytering av den personal som behövs på försäkringsrätten.

Tredje vice talmannen anmälde att Barbro Engman anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Socialministern RUNE GUSTAVSSON:

Herr talman! Som vi alla vet har socialförsäkringsområdet varit ett fält för ivrigt reformarbete under lång tid. Reformerna har nästan undantagslöst gällt utvecklingen av de olika socialförsäkringarna i sakligt hänseende. Den reform som vi nu diskuterar är av litet annorlunda karaktär och innebär en omdaning av förfarandet för omprövning av försäkringsorganens beslut. Det har också här framhållits att det är en viktig reform

Nr 55

Fredagen den
16 december 1977

*Inrättande av
regionala försäkringsrätter*

Fredagen den
16 december 1977

*Inrättande av
regionala försäkringsrätter*

och vi har alla stora förväntningar när det gäller de regionala försäkringsrätter som skall börja fungera fr. o. m. den 1 januari 1979.

Med hänsyn till det pressade tidsschemat för kammarens behandling av de ärenden som återstår innan julferierna börjar skall jag begränsa mitt inlägg till ett par punkter där propositionen har föranlett reservation. Jag har också några kommentarer till det som här har diskuterats.

Den första punkten gäller omfattningen av lekmannainflytandet i försäkringsrätterna. Som framgått av den tidigare diskussionen här har man i propositionen föreslagit att lekmanamedverkan skall införas inom de mest betydelsefulla ärendegrupperna. Jag vill även på denna punkt understryka att min principiella uppfattning är att lekmanamedverkan skall förekomma i all den utsträckning som är sakligt motiverad. Man får dock inte glömma bort att det här gäller att få till stånd en helt ny organisation. Svårigheterna att dimensionera de nya försäkringsrätterna är ganska betydande. Detta har lett till att en viss försiktighet har varit påkallad när det gällt att föreskriva lekmanamedverkan i handläggningen. Men utvecklingen under uppbyggnadsskedet skall dock givetvis noga följas upp. Frågan om den definitiva utformningen av lekmannainflytandet tas upp till ny bedömning när man vunnit praktisk erfarenhet av den nu föreslagna ordningen.

Barbro Engman har talat om löntagarfientlighet, och med ledning av diskussionen kan man nästan få den uppfattningen att här inte har skett någonting. När Barbro Engman protesterar mot att man inte, som hon uttryckte sig, tagit tillfället i akt att utöka lekmannainflytandet vill jag dock erinra om att det f. n. inte förekommer någon lekmanamedverkan i de mål som på mellaninstansplanet avgörs av riks-försäkringsverkets besvärshandläggning. Samtidigt vill jag understryka att man i den nu föreslagna mellaninstansformen föreskriver medverkan av lekmän när det gäller en betydande del av ärendena, nämligen ca en tredjedel, och därtill ärenden som är av mera invecklad beskaffenhet. Detta är enligt min mening en betydande utvidgning av det nuvarande lekmannainflytandet. Jag vill här citera vad som står i utskottets betänkande nr 15 s. 35:

”Försäkringsrätterna skall enligt propositionen vara domföra med tre ledamöter som är försäkringsrättsråd eller försäkringsassessorer. I vissa fall skall även två nämndemän ingå i rätten. Detta gäller vid prövning av beslut som fattas av organ i försäkringskassa där lekmän ingått, dvs. beslut av pensionsdelegation och försäkringsnämnd i dess helhet. Nämndemän skall också medverka vid prövning av mål enligt lagarna om arbetsskada och om statligt personskadeskydd eller motsvarande äldre bestämmelser. Är utgången i ett mål uppenbar skall lekmän dock inte behöva delta i beslutet. Genom de angivna reglerna beräknas lekmanadeltagandet komma att avse ungefär en tredjedel av målen i försäkringsrätt.”

Det är alltså fråga om en utvidgning av det förslag som fanns i utredningen.

Sedan är det den andra punkten som gäller utseende av nämndemän

i försäkringsrätterna. I propositionen föreslås, som framgått av diskussionen, att nämndemännen skall väljas av landstingen. Det förslaget stöds av utskottsmajoriteten, men socialdemokraterna har reserverat sig för en ordning där nämndemännen förordnas av regeringen efter förslag från LO, TCO, SAF och de politiska partierna, detta för att inte arbetsmarknadens organisationer skall ställas utanför medverkan i försäkringsrätterna. Försäkringsfrågorna omfattar ändock hela det svenska folket, och därför vill jag, efter att ha hört den här diskussionen, fråga Barbro Engman: Är det så att ni underkänner den politiska demokratin och landstingspolitikernas omdöme? Det är ju det det är fråga om. Jag har den uppfattningen att vi skall ha en representation som omfattar hela folket, och jag tror på omdömet hos de personer som har att utse representanter.

Anna-Greta Skantz, Gösta Andersson och Maj Pehrsson har i egenskap av reservanter framfört argument beträffande lokaliseringen, och jag vill med anledning härav säga att det finns många synpunkter som talar för en lokalisering på de nämnda orterna.

När jag tog ställning till den här frågan utgick jag ifrån att, som tidigare framhållits, lokaliseringen skall ske i anslutning till hovrätt eller kamrarrätt. Det är den linje som har följts. Då jag valde Jönköping kom också, förutom de av Anna-Greta Skantz citerade motiven i propositionen, en rent geografisk bedömning med i bilden. Försäkringsrätten skall nämligen omfatta hela Götaland med undantag av Östergötland och Gotland, och Jönköping ligger ju centralt i förhållande till hela Västsverige, som är ett ganska stort och tungt område. Det finns alltså ett betydande befolkningsunderlag i detta område. Detta har gjort att jag fastnat för Jönköping, och jag har ingen anledning att stå här och argumentera mot vare sig Anna-Greta Skantz, Maj Pehrsson eller Gösta Andersson.

SVEN ASPLING (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara säga några få ord om de reservationer som vi socialdemokrater har fogat till utskottsbetänkandet.

Till socialministern vill jag säga följande. Försäkringsdomstolen, Försäkringskassaförbundet, JO, LO och TCO tillhör de tunga remissinstanser som direkt kräver ett vidgat lekmannainflytande. De anser inte att det här ökade lekmannainflytandet eventuellt skall införas vid en senare tidpunkt, som herr Gustavsson ställde i utsikt, utan etableras nu. Det är ju här fråga om remissinstanser med utomordentligt stor sakkunskap på detta område.

Även Svenska kommunförbundet tillhör de remissinstanser som anser det vara principiellt viktigt att utrymme skapas för förtroendemannamedverkan inom hela det socialrättsliga området. Man pekar också på att i försäkringsdomstolen, som ju är högsta besvärinstans inom socialförsäkringen, dömer dels lagfarna domare, dels icke lagfarna ledamöter.

Herr talman! Eftersom jag har ganska stor erfarenhet och under många

Nr 55

Fredagen den
16 december 1977

*Inrättande av
regionala försäkringsrätter*

Fredagen den
16 december 1977

*Inrättande av
regionala försäk-
ringsrätter*

är har sysslat med socialförsäkringsfrågorna, vill jag betyga det stora värde som detta lekmannainflytande har haft i försäkringsdomstolen. Ingen kan heller bestrida att den kunskapen och den erfarenheten har tillfört domstolen utomordentliga värden. Det är alltså synnerligen tungt vägande skäl som ligger bakom den socialdemokratiska reservationen.

Beträffande lekmannarepresentationens utseende skulle det vara mycket att säga. Här vill jag bara understryka några saker. Anknytningen till arbetslivet är utomordentligt väsentlig. I dag utses representanter i försäkringskassornas pensionsdelegationer och i försäkringsdomstolen på direkt förslag av arbetsmarknadens organisationer. Det föreligger redan här en beprövad praxis, som visat sig vara mycket värdefull. Likaså är det av stor betydelse att de politiska partierna får tillfälle att direkt föreslå nämndemän. Härigenom får de politiska partierna ett inflytande vid tillsättningen av nämndemän, som kommer att vara av mycket stort värde då det gäller uppbyggnaden och utvecklingen av försäkringsrätterna.

Till Arne Magnusson vill jag bara säga följande. Anledningen till att lekmän inte deltar i handläggningen av den dominerande målgruppen i kammarrätterna, taxeringsmålen, är inte att dessa mål inte skulle utgöra en tillräckligt viktig grupp. Anledningen är i stället att ett lekmanainflytande är tillgodosett tidigare i taxeringsprocessen genom att lekmän deltar i två instanser under kammarrätten, nämligen taxeringsnämnderna och länsskattenämnderna. Det förtjänar också nämnas, att vid remissbehandlingen av det utredningsförslag som låg till grund för det senaste beslutet om omfattningen av lekmannainslaget i bl. a. kammarrätterna remissinstanserna över lag anslöt sig till förslaget att skattemålen icke skulle handläggas med medverkan av lekmän.

BARBRO ENGMAN (s) kort genmäle:

Herr talman! Eftersom jag fick en direkt fråga skall jag svara på den. Rune Gustavsson frågade om jag underkänner politikernas omdöme när det gäller att utse lekmän i detta sammanhang. Nej, det gör jag inte alls. Men uppenbarligen är det så att Rune Gustavsson underkänner regeringen. Vi har nämligen föreslagit att det är den som skall utse lekmanen, på förslag av arbetsmarknadens parter.

Dessutom vore det bra, om Rune Gustavsson läste reservationerna innan han gick upp i talarstolen. Då skulle han nämligen upptäcka att vi inte bara föreslår att det skall utses en lekman från arbetstagarparterna utan faktiskt att en lekman skall komma från de politiska partierna. Då har vi väl, Rune Gustavsson, uppnått samma typ av lekmannasammansättning som man har i pensionsdelegationerna, som ju utses på politiska grunder men också på grund av kännedom om förhållandena i arbetslivet.

Låt mig i min tur ställa en fråga till Rune Gustavsson: Underkänner Rune Gustavsson politikerna genom att föreslå att försäkringsöverdomstolen skall bestå av folk som har särskilda kunskaper om arbetsförhållandena? Det är ju exakt samma sak. Man hoppar bara över försäkringsrätterna.

Rune Gustavsson säger dessutom att huvuddelen av alla ärenden kommer att ha lekmanamedverkan i försäkringsrätterna. Det rör sig om en tredjedel av dessa ärenden. Enligt min mening är två tredjedelar mer än en tredjedel. Alltså kommer huvuddelen av ärendena att ligga utanför lekmanamedverkan i försäkringsrätterna.

Rune Gustavsson skall inte heller försöka påstå att de ärenden som handläggs i pensionsdelegationer och försäkringsnämnder är av mera svårbedömd natur än de ärenden som ligger utanför. Det försökte man göra gällande också i utskottet – behandlingen av resterande ärenden skulle vara ren matematik.

Jag vill rekommendera till läsning bestämmelserna om bidragsförskott i lagen om allmän försäkring. Sådana ärenden skall ligga utanför försäkringsrätterna. På så gott som varje rad i bestämmelserna finner man uttryck som "om det föreligger grundad anledning anta", "om det befinnes uppenbart", "om vårdnadshavaren uppenbarligen" osv. Det är alltså fråga om mängder av bedömningar och skälighetsprövningar – till skillnad från ärenden om hustrutillägg, som av något skäl handläggs i försäkringsnämnderna men som trots detta inte är ärenden av svårare natur.

Man skall alltså inte försöka inbilla oss att skälet till begränsningen skulle ligga i skillnaden mellan de olika ärendegrupperna. Någon sådan skillnad finns inte.

ANNA-GRETA SKANTZ (s) kort genmäle:

Herr talman! Socialministern sade att han inte vill argumentera mot mig. Det kan jag nästan förstå, eftersom argumenten för Malmö egentligen är så starka att det hade varit naturligt om socialministern följt utredningens förslag.

Socialministern framhöll att han hade fastnat för Jönköping efter en geografisk bedömning. Jag tycker att det är litet märkligt. Bara i Skåne och Blekinge bor väl ca 1,2 miljoner invånare. Jönköping i utkanten av domstolsområdet.

Gösta Andersson sade att vi skulle tänka tillbaka på vilka beslut riksdagen har fattat. Jag är inte så övertygad om att socialministern vill att vi skall göra det. När vi i maj månad 1973 hade en debatt om omlokaliseringen av viss statlig verksamhet beklagade socialministern, som då inte var socialminister utan Rune Gustavsson i Alvesta, att inte G-länet blev tillgodosett. Han anförde att det var att beklaga att regeringen inte följt det uttalande som tidigare gjorts av utskottet och riksdagen beträffande G-länet. Men varför, kan man fråga, har socialministern inte försökt att nu förverkliga den tankegång han hade 1973? Jag erkänner villigt att det inte hade hjälpt Malmö. Jönköping ligger inte så värst bra till, och onekligen hade Alvesta och Nässjö varit bättre alternativ, när socialministern nu tvunget skulle gå ifrån utredningens förslag om Malmö.

Fredagen den
16 december 1977

*Inrättande av
regionala försäk-
ringsrätter*

Socialministern RUNE GUSTAVSSON:

Herr talman! Jag vill säga till Sven Aspling att det är riktigt att en del av remissinstanserna ville ha ett ökat lekmannainflytande. Men huvuddelen av remissinstanserna lämnade detta utan erinran.

Sedan, Sven Aspling, har vi i propositionen gått något längre än utredningen och då till en viss del tillgodosett de önskemål som kommit fram i remissyttrandena. Som framgår på s. 35 i betänkandet har utredningen inte föreslagit lekmanamedverkan i mål som avgörs i försäkringsnämnd. Det har emellertid nu kommit med.

Jag vill åter hänvisa till det som står på s. 35 i betänkandet om vad vi nu har att iaktta. På Barbro Engmans inlägg verkar det nästan som om här inte förekommer något lekmannainflytande. Men väsentliga inslag kommer ju ändå med.

Det finns en väsentlig skillnad, Barbro Engman. Vi genomför en decentralisering och flyttar ut så att vi får försäkringsrätter på två ställen i landet. Därmed följer vi konsekvent upp att lekmanen utses regionalt. Vi har inte ändrat på försäkringsöverdomstolens sammansättning.

När det gäller argument för och emot Malmö framhöll jag, Anna-Greta Skantz, att det finns argument för samtliga de tre orter som är nämnda. Därför argumenterade jag inte för eller emot utan talade i stället om vad som har gjort att jag fastnade för Jönköping. Då nämnde jag just det geografiska läget och framhöll att hela Skaraborgs län, hela Väst-sverige, kommer att höra till denna försäkringsrätt.

Även jag hade G-länet med i bilden. Hade jag föreslagit G-länet, hade det väl kommit en motion om bypolitik och påståenden om att jag hade valt mitt eget län. Men tyvärr hade inte Kronoberg och Växjö vare sig kammarrätt eller hovrätt. Vi gjorde en bedömning och ansåg att antingen kammarrätt eller hovrätt skulle finnas på den plats där vi förlade en försäkringsrätt.

SVEN ASPLING (s) kort genmäle:

Herr talman! Minuterna flyr, och jag är medveten om att vi skall försöka att så snart som möjligt nå fram till ett beslut här.

Men, herr talman, det är en märklig argumentation som socialministern för! Här för han in någon sorts kvantitetsresonemang: eftersom han har räknat samman att så och så många remissinstanser har ställt sig bakom utredningen på den här punkten, flyr han dit.

Vad Barbro Engman och jag har pekat på är ju att de *tunga* remissinstanser som har varit och är engagerade i denna fråga enhälligt har slutit upp bakom kraven på ett vidgat lekmannainflytande. Ta försäkringsdomstolen som ett exempel med rik erfarenhet av vad lekmannainflytandet i dessa frågor verkligen betyder!

På den här punkten skulle jag vilja ge socialministern rådet att inte överargumentera. Han har ju i propositionen fört sitt resonemang fram och tillbaka på ett sätt som verkligen visar vacklan och osäkerhet.

Vi har en utomordentligt stark grund att stå på här.

Låt mig bara påpeka att det också innebär att vi genom vårt förslag kommer fram till det resultatet att ungefär tre fjärdedelar av målen kommer att ha lekmanamedverkan, medan regeringens förslag inskränker detta lekmannainflytande till endast ca en tredjedel av målen. Detta ger en mycket god bild av vad det är fråga om, och eftersom både Barbro Engman och jag har pekat på att detta är frågor som berör människorna på ett alldeles särskilt sätt – deras trygghet etc. – borde det vara en naturlig sak att ställa sig bakom den socialdemokratiska reservationen.

BARBRO ENGMAN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker inte att det skall få stå oemotsagt i protokollet att Rune Gustavsson säger att han har gått längre än vad utredningen förslö. Inte då! Visserligen har han sett till att man får lekmanamedverkan vid de mycket få ärenden som ligger på försäkringsnämnd, men utredningen föreslog ju också att om part påkallar det, skall lekmän delta i försäkringsrätten. Var någonstans står det i propositionen, Rune Gustavsson? Det är inte att gå längre än utredningen, utan det är att gå en betydligt kortare bit på väg än vad utredningen gör.

Socialministern RUNE GUSTAVSSON:

Herr talman! Nej, jag har inte på något sätt försökt att överargumentera, för att använda Sven Asplings uttryck, utan jag har redovisat att det fanns olika uppfattningar hos remissinstanserna.

Sedan skall jag be Sven Aspling citera de avsnitt i propositionen där det framgår att jag visat vacklan och osäkerhet.

Barbro Engman erinrade om att utredningen hade föreslagit att en part i ett mål i försäkringsrätt själv skulle kunna begära att lekmän skulle medverka i avgörandet. Jag vill framhålla att det förslaget dömdes ut av sakkunniga remissinstanser. Därför togs det inte med i propositionen.

LARS SCHÖTT (m):

Herr talman! Än en gång nödgas jag från denna talarstol erinra om hur Kalmar län av statsmakterna missgynnas i en rad olika avseenden.

Medan andra län som regel blivit väl tillgodosedda vid utlokalisering av olika statliga institutioner har Kalmar län exempelvis år 1975 berövats Kalmar flygflottilj – och därmed f. ö. blivit det enda länet i riket som är utan något försvarsförband.

Enbart detta betydde för länet ett bortfall av ca 500 arbetstillfällen. Upprepade löften har därefter givits att länet skulle kompenseras för denna svåra förlust.

Redan dessförinnan, år 1971, hade dåvarande inrikesutskottet framhållit det stora behovet av statliga satsningar till sydöstra Sverige, och i annat sammanhang framhöll statsmakterna att Kalmarområdet med hänsyn till sina regionalpolitiska problem borde prioriteras. Stor var därför vår besvikelse då riksdagen i fjol avvisade vårt motionsvis framförda förslag att placera den nyttillkomna fjärde kammarrätten i Kalmar och

Fredagen den
16 december 1977

*Inrättande av
regionala försäkringsrätter*

på dåvarande regeringens förslag beslöt dess förläggande till Jönköping.

Här i riksdagen framhöll vi från Kalmar län hur Jönköping gynnas i många avseenden och hur dit lokaliserats en rad ämbetsverk. I Jönköpings län var situationen dessutom gynnsammare än i Kalmar län i många avseenden, exempelvis i fråga om befolkningsutveckling samt arbets- och inkomstförhållanden. Departementschefens anförande av regionalpolitiska skäl var därför anmärkningsvärt. Detta hände våren 1976.

Med hänsyn till den nya regeringens uttalanden om ökad decentralisering och ökad balans mellan olika regioner och de många uppvaktningar som skett från länets sida hade vi i Kalmar län grundad anledning anta att regeringen så snart möjlighet därtill gavs skulle lokalisera någon statlig institution till Kalmar.

Vi är därför djupt besvikna när vi nu än en gång får se hur Kalmar län ställs tillbaka för Jönköpings län. Vi vägrar definitivt att acceptera det resonemang som fördes i fjol, att en kammarrätt kan placeras endast där det finns hovrätt, och resonemanget i år, att en försäkringsrätt kan placeras endast där det finns kammarrätt eller hovrätt.

Innebörden av detta resonemang är ju helt enkelt att alla juridiska regionala institutioner förbehålles ett fåtal centra i vårt land. Dessa målmedvetna koncentrationssträvanden anser vi olyckliga, och de står inte i överensstämmelse med regeringens uttalade löften att söka åstadkomma regionalpolitisk rättvisa.

Än en gång vill jag framhålla det orimliga i att låta sydöstra Sverige, speciellt Kalmar län, vara så missgynnat i fråga om lokalisering av statliga institutioner.

I detta ärende har den nya regeringen haft tillfälle att i någon mån tillgodose denna landsändas berättigade krav på en rättvis behandling. Jag beklagar att regeringen missade och att nu också riksdagen synes missa den chansen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 3, som innebär ett bifall till det i motionen 110 framförda förslaget om södra försäkringsrättens placering i Kalmar.

WILHELM GUSTAFSSON (fp):

Herr talman! Jag skulle i långa stycken kunna hålla samma anförande som Lars Schött – jag skulle bara byta ut "Kalmar" mot "Borås". Men jag skall inte välja den linjen, utan vill bara yrka bifall till reservationen 4 av Maj Pehrsson och dessutom tillfoga några allmänna synpunkter med utgångspunkt i den underordnade roll som lokaliseringspolitiska överväganden har fått spela för det beslut som riksdagen nu går att fatta.

När departementschefen i propositionen förordar att Jönköping i stället för t. ex. Malmö skall bli lokaliseringsort för försäkringsrätten för södra Sverige tillfogar han som påhäng: "För valet av denna ort kan även anföras ren lokaliseringspolitiska skäl." Detta har litet av fotnotskaraktär över sig, om jag får uttrycka mig litet vanvördigt.

Utskottet har i anslutning till en rad motioner fört en något utförligare

diskussion men kommit till samma slutsats som socialministern.

Sedan början av 1970-talet har det i riksdagen funnits en betydande förståelse för att söka åstadkomma en bättre balanserad regional utveckling, och man har även varit beredd att låta den statliga verksamhetens lokalisering lämna bidrag till en sådan utveckling. 1971 års beslut om utlokalisering av ett antal statliga verksamheter blev det konkreta uttrycket för detta synsätt. Alla vet ju, vilket personalmotstånd detta beslut vållade och hur en och annan myndighet än i dag försöker sabotera och förminska den utflyttning som då beslöts. Möjligheten att upprepa 1971 års beslut om utflyttning av befintliga statliga verk lär vara liten, även om någon skulle försöka sig på det.

Så mycket viktigare är det därför att man vid varje uppbyggnad av nya statliga verksamheter söker finna förläggningssorter som verkligen bidrar till att förbättra balansen i den regionala utvecklingen. Det borde därför vara självklart att låta regionalpolitiska skäl i första hand bli utslagsgivande för sådana nya lokaliseringar, såvida icke verksamhetens specifika krav gör det omöjligt. Jag kan inte finna att behovet att förlägga de nya försäkringsrätterna till orter med hovrätt eller kammarrätt är så starkt att det ensamt bör få styra lokaliseringen. I stället borde man i detta fall, liksom f. ö. i åtskilliga andra fall, låta lokaliseringspolitiska skäl fälla huvudavgörandet. Om så varit fallet, skulle Borås haft en god chans.

Låt mig också säga att det är viktigt att göra dessa överväganden på ett sådant sätt att ingen kan säga att regering och riksdag handlar efter maximen "den som mycket har, åt honom skall mer varda givet". Det har funnits lokaliseringsbeslut – och de kommer tydligen att finnas också i fortsättningen – då en sådan reflexion ligger nära till hands.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till Maj Pehrssons reservation.

På förslag av tredje vice talmannen beslöts att kammarrens förhandlingar skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

§ 8 Tredje vice talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle näringsutskottets betänkande nr 34, skatteutskottets betänkande nr 19 och lagutskottets betänkande nr 8 i nu angiven ordning uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden samt finansutskottets betänkande nr 13 sättas sist.

Nr 55

Fredagen den
16 december 1977

*Inrättande av
regionala försäkringsrätter*

Fredagen den
16 december 1977

Meddelades att följande fråga framställdes.

*Meddelande om
fråga* *den 16 december*

1977/78:223 av *Karl-Erik Häll* (s) till industriministern om åtgärder för att garantera sysselsättningen vid LKAB:s förvaltningar i Norrbotten:

Av uppgifter i massmedia framgår att situationen för LKAB:s gruvhantering i malmfälten hotar att ytterligare förvärras. Redan beslutade nedskärningar av produktionen hotar allvarligt sysselsättningen i malmkommunerna. Ytterligare sådana åtgärder skulle göra situationen katastrofal.

Med anledning härav vill jag till industriministern ställa följande fråga:

Vilka åtgärder avser industriministern vidta för att garantera sysselsättningen för de anställda vid LKAB:s förvaltningar i Norrbotten?

§ 10 Kamraren åtskildes kl. 23.48.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert